

مؤلفه اجتماعی

توانبخشی مبتنی بر جامعه راهنمای CBR

ترجمه: فرانک تفرشی

World Health
Organization

شناسنامه کتاب - کتابخانه WHO

توانبخشی مبتنی بر جامعه: راهنمای CBR.

1. توانبخشی. 2. افراد معلول. 3. خدمات سلامت اجتماعی. 4. سیاست‌های سلامت. 5. حقوق بشر. 6. عدالت اجتماعی.
7. مشارکت مشتریان. 8. راهنما. 1. سازمان بهداشت جهان. 11. یونسکو. 111. سازمان بین‌المللی کار. 14. کنسرسیوم بین‌المللی توسعه معلولیت.

(طبقه NLM: WB 320)

شابک: 9789241548052

© سازمان بهداشت جهانی 2010

حق چاپ برای سازمان جهانی بهداشت محفوظ است. این کتاب از طریق انتشارات سازمان جهانی بهداشت به آدرس زیر قابل دسترس است.

World Health Organization, 20 Avenue Appia, 1211 Geneva 27, Switzerland (Tel: +41 22 791 3264; fax: +41 22 791 4857; e-mail: bookorders@who.int).

هرگونه درخواست برای تکثیر یا ترجمه انتشارات WHO - خواه برای فروش یا توزیع رایگان - باید از طریق آدرس زیر به اطلاع انتشارات WHO برسد (Fax: +41 22 791 4806; e-mail: permissions@who.int).

عناوین به کار رفته و مطالب ارائه شده در این کتاب به این معنی نیست که هرچه توسط سازمان بهداشت جهانی مطرح شده امکان صدق در مورد وضعیت هر کشور سرزمین، شهرستان، منطقه و یا افراد ذی نفوذ و یا حد و مرزها را دارد. خطوط نقطه چین بر روی نقشه نشان‌دهنده مرز تقریبی است که هنوز در مورد آن توافق کامل وجود ندارد.

اشاره‌ای به مؤسسات خاص و یا برخی از محصولات به معنای تأیید یا توصیه توسط سازمان بهداشت جهانی و اولویت دادن به آن‌ها نسبت به دیگر مؤسسات و یا محصولات مشابه نیست. برای مستثنی کردن خطاها نام محصولات اختصاصی با حروف بزرگ متمایز شده‌اند.

تمامی اقدامات احتیاطی و معقول توسط سازمان بهداشت جهانی برای بررسی اطلاعات موجود در این کتاب انجام شده است. با این حال، هیچ نوع ضمانتی چه به صورت تلویحی و یا صریح برای مطالب به چاپ رسیده وجود ندارد. مسئولیت تفسیر و استفاده از مطالب آمده شده به‌عهده خواننده است. در هیچ شرایطی، سازمان بهداشت جهانی مسئولیت خسارت ناشی از استفاده از آن را به‌عهده نمی‌گیرد.

طراحی و صفحه‌بندی توسط شرکت ارتباطات لنیس: www.iniscommunication.com

چاپ نسخه انگلیسی در مالت

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سرشناسنامه:
عنوان و نام پدیدآور:
مشخصات نشر:
مشخصات ظاهری:
شابک:
وضعیت فهرست نویسی:
یادداشت:
موضوع:
موضوع:
شناسه افزوده
شناسه افزوده:
شناسه افزوده:
رده بندی کنگره:
رده بندی دیویی:
شماره کتابشناسی ملی:

کتاب 5: مولفه اجتماعی، توانبخشی مبتنی بر جامعه – راهنمای CBR

ناشر: اداره کل روابط عمومی و امور بین الملل سازمان بهزیستی کشور

مترجم: فرانک تفرشی

ویراستار: محسن حمیدی

کارشناس انتشارات: آروین نیک نژاد طهرانی

طراح جلد و صفحه آرا: محبوبه یوسفیان

چاپ اول: 1390

شمارگان: 3000 نسخه

قیمت: اهدایی

راهنمای CBR

مؤلفه‌ی اجتماعی

فهرست مطالب:

1	پیش‌گفتار
7	مساعده‌ت‌های شخصی
17	روابط، ازدواج و خانواده
25	فرهنگ و هنر
33	تفریح و سرگرمی، اوقات فراغت و ورزش
41	عدالت

پیش‌گفتار

فعال بودن در زندگی خانوادگی و اجتماعی اهمیت زیادی در توسعه فردی دارد. ایجاد فرصت برای شرکت در فعالیتهای اجتماعی تأثیر زیادی بر هویت فردی، اعتماد به نفس، کیفیت زندگی، و در نهایت وضعیت اجتماعی فرد می‌گذارد. از آن جایی که افراد معلول با موانع بسیاری در جامعه مواجه هستند، اغلب فرصتهای کمتری برای شرکت در فعالیتهای اجتماعی پیدا می‌کنند.

در گذشته، برنامه‌های توانبخشی مبتنی بر جامعه (CBR) بیشتر بر مسئله سلامت و اقدامات توانبخشی تمرکز داشت و اغلب نیازهای اجتماعی افراد معلول نادیده گرفته می‌شد. حتی امروزه نیز به موضوعاتی از جمله روابط، ازدواج و فرزندداری کمتر پرداخته می‌شود و دسترسی به فعالیتهای فرهنگی، ورزشی، تفریحی و عدالت، به‌عنوان موارد غیرضروری تلقی می‌گردند. این مؤلفه بر اهمیت این مسائل در زندگی افراد معلول و در نتیجه ضرورت پرداختن به آن در برنامه CBR تأکید دارد.

هدف

افراد معلول باید نقش‌ها و مسئولیتهای اجتماعی معنی‌داری در خانواده و جامعه‌ی محلی خود داشته باشند و باید برابر با سایر اعضای جامعه با آنها برخورد شود.

نقش CBR

نقش CBR کار با همه‌ی ذی‌نفعان جهت اطمینان از مشارکت کامل افراد معلول در زندگی خانوادگی و اجتماعی است. برنامه CBR می‌تواند کمک‌ها و حمایت‌های لازم را برای افراد معلول فراهم آورد تا آنها قادر به دسترسی به فرصتهای اجتماعی شوند، و چالش‌های ناشی از انگ و تبعیض را به تغییرات مثبت اجتماعی تبدیل نمایند.

پیامدهای مطلوب

- به افراد معلول به‌عنوان عضوی از خانواده با نقش‌ها و مسئولیتهای اجتماعی مختلف بها داده می‌شود.
- افراد معلول و خانواده‌های آنان حمایت و تشویق می‌شوند تا از مهارت‌ها و منابع خود در جهت توسعه جامعه خود استفاده نمایند.
- جامعه متوجه می‌شود افراد معلول اعضای با ارزش هستند که می‌توانند نقش مثبتی در جامعه ایفا نمایند.
- موانعی که باعث محرومیت افراد معلول و خانواده‌های آنان از مشارکت در نقش‌های اجتماعی می‌شود به چالش کشیده شده و رفع می‌گردد.
- افراد صاحب‌نقد محلی به نیازهای افراد معلول و خانواده‌های آنان پاسخ می‌دهند و حمایت‌ها و خدمات موثری را در صورت لزوم فراهم می‌آورند.

مشارکت کامل جامعه محلی

پینا پالمارا یک سازمان غیردولتی در سواحل جنوبی اکزاکا در مکزیک است. پینا پالمارا فعالیت های CBR را در سال 1989 شروع کرد، اکنون در هفت منطقه روستایی فعال است و با افراد معلول و خانواده‌های آنان در زمینه رفع نیازهای روزانه آن‌ها کار می‌کند. این سازمان هم چنین همکاری نزدیکی با افراد صاحب نفوذ محلی، معلمان، مسئولان حمل و نقل عمومی و متخصصین پزشکی محلی برای رفع موانع و تسهیل فراگیرسازی اجتماعی افراد معلول در جامعه محلی دارد.

پینا پالمارا بخشی از فعالیت‌های مربوط به اجزاء مولفه اجتماعی را انجام می‌دهد. این سازمان مساعدت‌های شخصی را برای افراد معلول به‌ویژه کودکان و معلولین شدید فراهم می‌کند. این مساعدت‌ها توسط کارکنان و یا افراد داوطلب ارائه می‌شوند و شامل کمک‌های بهداشتی، جابه‌جایی در سطح جامعه محلی و فعالیت‌های اجتماعی است. هم چنین در جایی که مساعدت‌های شخصی در هنگام انجام فعالیت‌های حرفه‌ای برای افراد معلول مورد نیاز باشد، کارکنان این خدمات را عرضه می‌کنند.

پینا پالمارا افراد معلول را تشویق به شرکت در فعالیت‌های اوقات فراغت، تفریح و ورزش می‌کند. این سازمان در زمینه جلب همکاری افراد معلول با ورزشکاران محلی برای تامین امکانات و برنامه ریزی برای فعالیت در جامعه محلی و رویدادهایی که افراد معلول و افراد سالم بتوانند با هم در آن مشارکت کنند فعالیت می‌نماید. از این طریق بسیاری از افراد معلول توانسته‌اند به تیم ملی بسکتبال با ویلچر راه پیدا کنند.

پینا پالمارا کارگاه‌های آموزشی برای افراد معلول در زمینه موضوعاتی از قبیل ارتباط، حل تعارض، کار تیمی، احترام، برابری جنسیتی برگزار نموده است. این کارگاه باعث کمک به افراد معلول برای گسترش شبکه‌های اجتماعی شده است. پینا پالمارا در صورت لزوم مشاوره‌های حقوقی به زبان ساده برای اطمینان از این که افراد معلول بتوانند از خودشان در مقابل بی‌عدالتی دفاع کنند، ارائه می‌نماید.

نقش‌های اجتماعی

نقش‌های اجتماعی کدامند؟

نقش‌های اجتماعی جایگاه‌هایی هستند که افراد در ارتباط با مسئولیت‌ها و فعالیت‌های خاص خود در جامعه ایفا می‌کنند. نقش‌های اجتماعی مختلف شامل نقش‌هایی در زمینه روابط (مثل شوهر، زوجه، مادر، پدر، برادر، خواهر، دوست)، کار (مثل معلم، مددکار اجتماعی، کشاورز) فعالیت‌های روزمره (مثل نظافت کننده، آشپز)، اوقات فراغت و ورزش (مثل بازیکن فوتبال) و جامعه محلی (مثل داوطلب، رهبر جامعه محلی) می‌شوند. نقش‌های اجتماعی افراد تحت تأثیر عواملی از قبیل: جنس، سن، فرهنگ و معلولیت قرار می‌گیرند. نقش‌های اجتماعی در طول زندگی تغییر می‌کنند و در بیشتر جوامع این گذر در اثر تمرین و در فعالیت‌های مهم اتفاق می‌افتد.

چرا نقش‌های اجتماعی مهم هستند؟

نقش‌های اجتماعی مهم هستند چرا که به زندگی فرد معنا و هویت می‌بخشند. وضعیت اجتماعی فرد تحت تأثیر نقش‌های اجتماعی او در درون جامعه شکل می‌گیرد. به‌عنوان مثال یک همسر، والد یا شاغل بودن ممکن است خیلی با ارزش باشد و تأثیر مثبتی بر وضعیت اجتماعی فرد داشته باشد، در مقابل مجرد بودن، نداشتن فرزند و بیکار بودن ممکن است ارزش کمتری داشته و بر وضعیت اجتماعی فرد تأثیر منفی بگذارد. وقتی افراد معلول فرصت‌هایی برای تحقق نقش‌های مثبت اجتماعی در جامعه خود داشته باشند، نگرش جامعه نسبت به معلولیت تغییر خواهد کرد.

حمایت از افراد معلول برای داشتن نقش‌های مناسب و با ارزش اجتماعی

راه‌های مختلفی وجود دارد که می‌توان افراد معلول را برای داشتن نقش‌های ارزشمند اجتماعی مورد حمایت قرار داد. کمک به افراد معلول برای توسعه مهارت و توانایی‌های آنان، ایجاد تصویری مثبت از افراد معلول در جامعه و تلاش برای تغییر نگرش‌های منفی، همه می‌تواند در این زمینه مفید واقع شوند (در مؤلفه توانمندسازی مشاهده کنید).

موانع مشارکت اجتماعی

برخی موانع ممکن است مشارکت اجتماعی افراد معلول را محدود کند، برای مثال:

- افراد معلول ممکن است اعتماد به نفس ضعیفی داشته باشند و فکر کنند آن‌ها شایستگی و یا توانایی شرکت در فعالیت‌ها و مراسم را ندارند؛
- اعضای خانواده ممکن است از این که عضو معلولی دارند احساس شرمندگی کنند و اجازه مشارکت اجتماعی را به فرد معلول ندهند و یا اشتیاقی در این مورد نداشته باشند؛
- اعضای جامعه ممکن است افکار و اعتقادات غیرمنطقی در مورد معلولیت داشته باشند، برای مثال فکر کنند اماکن مذهبی با حضور افراد معلول آلوده می‌شود و آن‌ها نفرین شده هستند و یا این که افراد معلول افراد غیرطبیعی هستند و یا قدرت شیطانی دارند؛

- موانع فیزیکی برای مشارکت اجتماعی سیستم حمل و نقل و یا ساختمان‌های غیر قابل دسترس از قبیل مراکز عمومی، اماکن ورزشی و یا سینماها را شامل می‌شود.

کادر 2

موانع فیزیکی برای مشارکت

" زمانی بود که دوست داشتیم به سینما یا تئاتر برویم، اما آن جا قابل استفاده برای ویلچر نبود، روی صندلی‌های آن جا نمی‌توانستیم بنشینیم و در جلو صندلی فضای کافی وجود نداشت. اگر درخواستمان را مطرح می‌کردیم، کسی به ما توجه نمی‌کرد" (1).

برابری جنسیتی

زنان معلول در کشورهای کم‌درآمد اغلب فرصت‌های محدودی برای مشارکت در نقش‌های خاص اجتماعی از قبیل والدگری دارند. برخی خانواده‌ها ممکن است از زنان معلول حمایت بیش از حد به عمل آورند و یا از مشارکت آنان در هر فعالیت اجتماعی خارج از منزل جلوگیری نمایند. به‌علاوه، در حالی که برابری جنسیتی یک جنبه مهم در توسعه است اما اغلب زنان و دختران معلول از برنامه‌های عادی توسعه محروم می‌شوند. آنان به ندرت به طور فعال در روند تصمیم‌گیری درگیر می‌شوند و یا نماینده‌ای در این موارد دارند، برای مثال در گروه‌های زنان، ممکن است به اشتباه تصور شود زنان معلول از سایر زنان متفاوت هستند. دختران معلول نیز اغلب کمتر در برنامه‌های مربوط به جوانان و اوقات فراغت گنجانده می‌شوند.

کودکان معلول

وجود محیطی امن و پر از محبت برای کودکان ضروری است، کودکان معلول نیز باید از این شرایط برخوردار شوند، آن‌ها نیاز به عشق و محبت، محرک‌ها و فرصت‌های لازم برای یادگیری و رشد دارند. برنامه CBR می‌تواند نقش مهمی در ارتقاء حقوق کودکان معلول و حمایت از خانواده‌ها برای تغییر انگ و تبعیض که ممکن است مانع مشارکت در خانواده و زندگی اجتماعی شود، داشته باشد.

اجزاء مؤلفه اجتماعی

مساعدهت‌های شخصی

برخی افراد معلول نیاز به مساعدهت‌های شخصی دارند تا بتوانند در زندگی خانوادگی و اجتماعی مشارکت نمایند. در کشورهای کم‌درآمد که خدمات و تسهیلات اجتماعی محدودی وجود دارد، خانواده معمولاً تنها و یا اصلی‌ترین منبع کمک هستند. وقتی کمک‌های دولتی محدود است این جزء نشان می‌دهد که چگونه برنامه CBR می‌تواند برای کمک به فرد و خانواده‌اش از منابع جامعه جهت رفع نیازهای آنان استفاده نماید.

روابط، ازدواج و خانواده

روابط برای افراد معلول مانند سایر افراد یک مسئله مهم محسوب می‌شود. این جزء نگاهی دارد به راه‌هایی در برنامه CBR که می‌تواند به افراد معلول کمک کند تا از نقش‌های مختلف اجتماعی و مسئولیت‌ها از طریق داشتن روابط مناسب لذت ببرند. از طریق همکاری نزدیک با ذی‌نفعان در جامعه محلی، CBR می‌تواند در زمینه افزایش آگاهی نسبت به معلولیت، رفع نگرش‌های منفی خانواده و جامعه و پیشگیری از خشونت بر علیه افراد معلول کمک کند.

فرهنگ و هنر

مشارکت در فعالیت‌های فرهنگی و هنری برای رشد و توسعه فردی بسیار مهم است. این موضوعات به ایجاد هویت شخصی و حس تعلق کمک می‌کند و به‌عنوان فرصت‌هایی برای افراد معلول جهت مشارکت در جامعه محسوب می‌شوند. این جزء به شناسایی مواردی می‌پردازد که منجر به رفع موانع محرومیت افراد معلول از شرکت در فعالیت‌های فرهنگی و هنری خانواده و جامعه می‌شوند. همچنین به بررسی نقش فرهنگ و هنر در به چالش کشیدن انگ و تبعیض نسبت به افراد معلول و پیشبرد یکپارچگی و مشارکت می‌پردازد.

سرگرمی، اوقات فراغت و ورزش

فعالیت‌های تفریحی، اوقات فراغت و ورزش نقش مهمی در ارتقاء سلامت، بهزیستی، قوی شدن و پیوستگی جامعه دارد. این جزء اشاره به مزایای این فعالیت‌ها برای افراد معلول دارد، همچنین توصیه‌های عملی درباره این که چگونه می‌توان در برنامه CBR با کمک شرکای کاری فرصت‌هایی را برای ورود افراد معلول به جامعه و مشارکت آنان فراهم آورد را ارائه می‌نماید. ارزش کار مستقیم با ذی‌نفعان برای برنامه‌ریزی و توسعه فعالیت‌هایی که برای جامعه محلی مناسب هستند باید مورد توجه قرار بگیرد.

عدالت

تمام اعضای جامعه ممکن است در مواقعی نیاز به دسترسی به عدالت (دادگستری) داشته باشند. بسیار مهم است که در سطح جامعه محلی افراد معلول نسبت به قوانین موجود آگاه باشند تا بتوان از دسترسی آنان به حقوق خود همان طور که در کنوانسیون حقوق معلولان آمده است (2) اطمینان حاصل نمود تا در صورت لزوم از آن استفاده نمایند. این جزء بر چگونگی حمایت برنامه CBR از احقاق حقوق افراد معلول، بالا بردن سطح آگاهی‌های حقوقی آنان، تسهیل دسترسی آنان به طیف وسیعی از مراحل قانونی و همچنین چالش‌های بی عدالتی در خصوص معلولان تمرکز دارد.

مساعدهت های شخصی

مقدمه

برخی افراد معلول نیاز به مساعدهت های شخصی دارند تا بتوانند در زندگی خانوادگی و اجتماعی مشارکت نمایند. مساعدهت های شخصی ممکن است به دلیل عوامل محیطی (مثل محیط غیرقابل دسترس) لازم باشند، و یا به دلیل اختلال و مشکلات عملکردی افراد معلول که مانع انجام فعالیت ها و وظایف آنان می شود، ضرورت پیدا کند.

از طریق مساعدهت های شخصی فرد معلول قادر می شود هر وقت مایل است بلند شود و به تخت برود، هر چه می خواهد و هر وقت دوست دارد غذا بخورد، وظایف خانگی خود را انجام دهد در فعالیت های اجتماعی بیرون از خانه شرکت کند، به امکانات آموزشی دسترسی پیدا کند، کسب درآمد نماید و از خانواده اش مراقبت کند.

مساعدهت های شخصی ممکن است از طریق غیررسمی، از قبیل اعضای خانواده و دوستان و یا از طریق رسمی از قبیل دستیار شخصی و یا خدمات اجتماعی فراهم شود. در حالی که بودجه برای حمایت های رسمی در کشورهای کم درآمد و یا با درآمد متوسط محدود است، بیشتر دولت ها از قبیل برزیل، هند، آفریقای جنوبی و اخیراً بنگلادش طرح هایی را برای حمایت های اجتماعی توسعه داده اند. در حالی که این سیستم ها در حال گسترش هستند، امید می رود فرصت های بیشتری برای برنامه CBR جهت حمایت از افراد معلول برای دسترسی به مساعدهت های شخصی فراهم شود (در مؤلفه تامین معاش: جزء تامین اجتماعی مشاهده کنید).

کادر 3

کنوانسیون حقوق افراد معلول، ماده 19: زندگی مستقل و شرکت در جامعه (2)

دولت های عضو این کنوانسیون، حق مساوی همه معلولین برای زندگی در اجتماع با انتخاب های مساوی با سایر افراد را به رسمیت شناخته و می بایست اقدامات مؤثر و مناسب برای تسهیل برخورداری کامل افراد معلول از این حق و پیوستن و مشارکت کامل آن ها در جامعه را با حصول اطمینان از موارد زیر به عمل آورند:

الف) افراد معلول مساوی با سایرین دارای فرصت انتخاب محل اقامت هستند و انتخاب می کنند که کجا و با چه کسی زندگی کنند و مجبور به زندگی در یک چیدمان خاص نیستند؛

ب) افراد معلول به یک سری خدمات داخل خانه ای، اقامتی و اجتماعی شامل مساعدهت های شخصی لازم برای حمایت از زندگی و حضور در اجتماع و پیشگیری از انزوا و انفکاک از جامعه دسترسی دارند؛

پ) خدمات اجتماعی و تسهیلات عامه مردم برای افراد معلول مساوی و در دسترس بوده و پاسخگوی نیاز آن ها می باشد.

کمک در هنگام نیاز

جاهاون 13 ساله است و در شهر سئول کشور کره زندگی می کند. او با مادر بزرگ، خواهر و دو عموزاده خود زندگی می کند. وقتی چهار ساله بود تشخیص دادند که مبتلا به دیستروفی عضلانی شده است. در نه سالگی نمی توانست بدون کمک راه برود و به مدرسه برود و به همین خاطر افسرده شده بود.

اولین بار وقتی جاهاون 13 ساله بود از طریق برنامه CBR با او ارتباط برقرار شد. او به بیمارستان ملی توانبخشی ارجاع شد، جایی که توانست از خدمات توانبخشی و درمانی برخوردار شود. هم چنین یک ویلچر برقی با یک نشیمن گاه مخصوص از مرکز تحقیقات تکنولوژی کمکی دریافت کرد. وقتی شرایط او تثبیت شد توانست به مدرسه برود، اگر چه نمی توانست این کار را بدون مساعدت شخصی انجام بدهد.

یک مددکار اجتماعی جاهاون را از بیمارستان به یکی از داوطلبین دانشجوی معرفی کرد تا کمک هایی در زمینه برنامه های درسی مدرسه به او بدهد. هم چنین به یک سازمان غیردولتی محلی که متشکل از افراد داوطلب برای کمک به خواندن کتاب و نقاشی و طراحی بود، معرفی شد. دستگیری برای اصلاح محل زندگی او ارسال شد تا محیط خانه برای استفاده از ویلچر مناسب سازی شود، هم چنین یک فرد داوطلب برای کمک به مادر بزرگ او در زمینه کارهای خانه مثل نظافت به طور مرتب فرستاده شد. ضمناً جاهاون به یک گروه خودیار پیوست که توسط فدراسیون دیستروفی عضلانی کره راه اندازی شده بود.

وضعیت جاهاون به دلیل همکاری برنامه CBR، بیمارستان ملی توانبخشی، مرکز تحقیقات تکنولوژی کمکی، فدراسیون

دیستروفی عضلانی کره و سایر سازمان های غیردولتی محلی بهبود یافت. مددکار اجتماعی و داوطلبین نیز نقش مهمی در دسترسی او به مساعدت های شخصی ایفا نمودند.

هدف

افراد معلول باید بتوانند به مساعدت‌های شخصی که نیازهای آنان را برطرف می‌کند دسترسی داشته باشند تا بتوانند از زندگی فعالی برخوردار شوند.

نقش CBR

نقش CBR حمایت از افراد معلول است تا از طریق مساعدت‌های شخصی مورد نیاز بتوانند برای زندگی خود تصمیم‌گیری نمایند و به مساعدت‌هایی که در شان آنهاست، دسترسی یابند.

پیامدهای مطلوب

- برنامه CBR و سازمان‌های افراد معلول با یکدیگر همکاری می‌کنند تا مطمئن شوند مساعدت‌های شخصی مناسب و با کیفیت مطلوب در جامعه محلی قابل دسترس هستند.
- افراد معلول از برنامه‌های حمایت‌های فردی به موقع برخوردار می‌شوند
- آموزش‌هایی به افراد معلول داده می‌شود تا بتوانند نیازهای شخصی خود را مدیریت کنند.
- آموزش‌هایی به صورت رسمی و غیررسمی برای مساعدت‌های شخصی به فرد داده می‌شود.
- از خانواده‌هایی که به صورت غیررسمی مساعدت‌های شخصی به فرد معلول ارائه می‌کنند، حمایت می‌شود.
- راهکارهایی در موقع مناسب برای خانواده و جامعه در پاسخگویی به شرایط بحرانی و اجتناب از فرستادن فرد به موسسه فراهم می‌شود.
- جوامع محلی مساعدت‌های شخصی را با کمک اعضای جامعه محلی برای فرد معلول فراهم می‌آورند.

مفاهیم کلیدی

مؤسسات مراقبتی در مقابل زندگی مستقل

چند دهه است که کشورهای ثروتمند از سمت "مؤسسات مراقبتی" به سوی "زندگی مستقل" پیش می‌روند. زندگی مستقل به این معنی نیست که فرد معلول هر کاری را خودش شخصا انجام دهد، بلکه به این معنی است که آنان مانند سایر افراد دارای حق انتخاب و کنترل بر روی زندگی خود باشند. به نظر می‌آید افراد معلول بهترین متخصصان در مورد نیازهای خود هستند، بنابراین باید مانند هر کس دیگری مسئول زندگی خود باشند و از طرف خود فکر کنند و حرف بزنند. مساعدت‌های شخصی یکی از راه‌های کلیدی برای خروج از مؤسسات مراقبتی به سوی زندگی مستقل برای افراد معلول است.

مساعدهت‌های شخصی به منظور داشتن زندگی مستقل

جنبش زندگی مستقل¹ یک جنبش بین‌المللی است که از نیاز افراد معلول برای لذت بردن از استقلال به همان میزانی که در خانواده برای افراد سالم به لحاظ فرهنگی این نیاز وجود دارد، دفاع می‌کند. این مسئله به‌ویژه در مورد افرادی کاربرد دارد که نیاز به حمایت زیادی داشته و برای ادامه زندگی شان به کمک‌های عملی سایر افراد برای فعالیت‌های روزمره زندگی از قبیل، لباس پوشیدن، توالیت رفتن، غذا خوردن و ارتباط برقرار کردن نیاز دارند.

اصطلاح "مساعدهت‌های شخصی" توسط جنبش زندگی مستقل برای فعالیت‌های فوق‌الذکر استفاده می‌شود، این در صورتی است که فرد استفاده‌کننده، قدرت تصمیم‌گیری در مورد این که چه فعالیت‌هایی، توسط چه کسی و چه موقع و چگونه باید انجام شوند را داشته باشد. این کنترل فقط زمانی امکان‌پذیر است که فرد استفاده‌کننده، توان مالی برای تامین خدمات لازم را بر اساس انتخاب خود و یا برای به کار گرفتن فردی (شامل اعضای خانواده) به عنوان دستیار را داشته باشد. وقتی فرد معلول و خانواده اش منابع مالی لازم را نداشته باشند، به پرداخت‌های دولتی نیاز می‌باشد. برخی از افراد از قبیل کودکان معلول یا افراد کم‌توان ذهنی ممکن است نیاز به کمک برای اجرای این کنترل داشته باشند.

حیطه‌های مساعدهت‌های شخصی

مساعدهت‌های شخصی صرفاً شامل حمایت از افراد در کارهای شخصی نیست. این مساعدهت‌ها ممکن است شامل حمایت از فرد در انجام وظایف گوناگون و در شرایط مختلف از قبیل خانه (کمک به انجام وظایف والدگری و مراقبت)، مدرسه، محل کار، اجتماع (مثل مسافرت، خرید، مراجعه به بانک) و یا خدمات اورژانس باشد. خواه مساعدهت‌های شخصی از طریق رسمی یا غیررسمی تامین شوند، مهم این است که از کیفیت و کمیت مناسب برای حمایت از مشارکت کامل فرد معلول برخوردار بوده و متناسب با شأن فرد در خانواده و جامعه باشد.

منظور از واژه "شخصی" در عبارت مساعدهت‌های شخصی

استفاده از کلمه "شخصی" در عبارت مساعدهت‌های شخصی نشانگر تفاوت‌های فردی و نیازهای منحصر به فرد در هر شخص است. مساعدهت‌های شخصی به دنبال یافتن راه‌حل‌های مناسب برای هر فرد است. سطوح مختلف مساعدهت (یعنی عدم کمک، کمک نسبی، و یا کمک کامل) ممکن است برای وظایف مختلف و در زمان‌های مختلف مورد نیاز باشد، همچنین ممکن است نیاز بسته به شرایط فرد مثلاً با تغییر در نقش‌های اجتماعی یا تغییر در وضعیت سلامت تغییر کند. بسیار مهم است که تعادل درستی برای هر فرد وجود داشته باشد.

¹ Independent Living Movement

اهمیت کنترل

مساعده‌های شخصی اغلب به‌عنوان کاری که برای فرد انجام می‌شود تلقی شده و تصور می‌شد شخص دریافت‌کننده منفعل خواهد بود. مدت‌ها است که این تفکر مورد پذیرش نیست، اکنون می‌دانیم که افراد معلول باید برای کنترل مسیر زندگی خود آزادی داشته باشند و بنابراین لازم است آنان در مرکز تصمیم‌گیری در مورد نیاز به مساعده‌های شخصی خود باشند (در کادر 5 مشاهده کنید).

گزینه‌های حمایت

مساعده‌های غیررسمی

در سراسر جهان، اکثر حمایت‌ها از افراد معلول به شکل مساعده‌های غیررسمی است (3). اعضای خانواده، دوستان، همسایگان و یا داوطلبان ممکن است این مساعده‌های غیررسمی را ارائه کنند.

مساعده‌های رسمی

مساعده‌های شخصی ممکن است به طور رسمی نیز ارائه شوند. بسیاری از انواع خدمات حمایتی رسمی در کشورهایی پردرآمد ارائه می‌شوند، هم‌چنین در کشورهای کم‌درآمد نیز در حال گسترش است (3). این خدمات ممکن است توسط دولت و یا سازمان‌های غیردولتی و بخش خصوصی ارائه شوند. چنانچه بودجه‌ها بیشتر به صورت غیر متمرکز باشند، ممکن است بودجه‌ای برای ارائه خدمات حمایتی از طریق مقامات محلی، برای مثال از طریق وزارت رفاه اجتماعی در دسترس قرار گیرد. ممکن است کمک هزینه‌هایی، مانند مستمری‌های معلولان، کمک هزینه نگهداری و کمک‌های مالی به مراقبان، برای هزینه‌های مساعده‌های شخصی وجود داشته باشد.

چالش‌ها

گزینه‌های محدود در کشورهای کم‌درآمد

چالش‌های مختلفی در ارتباط با ارائه مساعده‌های شخصی در کشورهای پر درآمد و کم‌درآمد وجود دارد. هنگام تلاش برای دسترسی افراد معلول به گزینه‌های مساعده‌های شخصی در کشورهای کم‌درآمد، برنامه CBR ممکن است با چالش‌هایی از قبیل موارد زیر مواجه شوند:

- آگاهی اندک در مورد رفع نیازهای افراد معلول، خانواده‌ها و سازمان‌های آنان در زمینه مساعده‌های شخصی؛
- کمبود برنامه‌های آموزشی و حمایتی در زمینه مساعده‌های شخصی؛
- عدم وجود سیاست‌های حمایتی و اجتماعی برای پشتیبانی از برنامه‌های مربوط به مساعده‌های شخصی، به‌عنوان مثال کمک هزینه‌های معلولیت، کمک‌های بلاعوض و سایر کمک هزینه‌ها (فقط در تعداد کمی از کشورهای کم‌درآمد این خدمات وجود دارد)؛
- فقط در چند کشور توافق در مورد تعاریف و استانداردهای مساعده‌های شخصی و روش‌های نظارت وجود دارد.

شرایط بحران

هنگامی که سیستم‌های پشتیبانی از هم پاشیده می‌شوند، ممکن است افراد معلول با وضعیت بحرانی مواجه شوند. در برخی موارد ممکن است این به معنی فرستادن آن‌ها به مؤسسات برخلاف میل و اراده آنان باشد. در کشورهای کم‌درآمد که در آن مساعدت‌های شخصی اغلب توسط خانواده‌ها ارایه می‌شود، دلایل زیادی برای از هم پاشیدن این حمایت‌ها وجود دارد. برای مثال، اگر یکی از اعضای خانواده فوت کند، ممکن است تعارضاتی در خانواده یا مشکلات مالی بوجود آید. در بعضی موارد، خانواده ممکن است به خاطر بار مالی و استرس‌های مربوط به فراهم کردن مساعدت‌های شخصی و دسترسی محدود به حمایت و آموزش، بیش از حد خسته شوند. با توجه به نقش حمایت‌های غیررسمی برای افراد معلول، و محوریت خانواده در بسیاری از فرهنگ‌ها، ارایه خدمات به خانواده‌های معلولان از اهمیت قابل توجهی برخوردار است (3).

آسیب پذیری و خطر سوء استفاده

افرادی که در هر مرحله از زندگی خود نیاز به خدمات حمایتی دارند معمولاً بیشتر از افرادی که نیاز به حمایت ندارند در معرض خطر قرار می‌گیرند (3). اغلب برای افرادی که مورد آزار قرار می‌گیرند بسیار دشوار است که این مسئله را گزارش کنند و یا تغییری در وضعیت خود ایجاد نمایند، به خصوص وقتی کسی که آنان را مورد سوء استفاده قرار داده شخصی باشد که به آنان مساعدت‌های شخصی ارایه می‌کرده است (در مؤلفه روابط، ازدواج و خانواده مشاهده کنید).

فعالیت‌های پیشنهادی

کار با مشارکت سازمان‌های افراد معلول

در بسیاری از موقعیت‌ها دادخواهی از افراد معلول به تنهایی برای رفع نیازهای آنان به مساعدت‌های شخصی می‌تواند مشکل باشد. با این حال، زمانی که افراد معلول به صورت جمعی کار می‌کنند اغلب برای آن‌ها ایجاد تغییر آسان‌تر خواهد بود. این که برنامه CBR نقش سازمان‌های افراد معلول را در فراهم کردن گزینه‌هایی برای مساعدت‌های شخصی بشناسند مهم است و باید در زمینه‌های زیر اقدام شود:

- آگاهی اندک در مورد رفع نیازهای افراد معلول، خانواده‌ها و سازمان‌های آنان در زمینه مساعدت‌های شخصی؛
- ترویج و توسعه استانداردهای مورد توافق در زمینه مساعدت‌های شخصی؛
- حصول اطمینان از این که اطلاعات محلی در مورد امکان مساعدت‌های شخصی برای افراد معلول قابل دسترس است؛
- ایجاد گزینه‌هایی برای مساعدت‌های شخصی در جوامعی که این خدمات در آن وجود ندارد؛
- حمایت از توسعه و نظارت مناسب بر خدمات مربوط به مساعدت‌های شخصی برای افراد معلول؛
- حصول اطمینان از این که افراد معلول، به خصوص کسانی که دارای اختلالات شدید و یا چند معلولیتی هستند، به سازمان‌های افراد معلول و گروه‌های خودیار ملحق شوند.

تغییر در زندگی به دنبال مساعدت های شخصی

در صربستان، پس از این که سرویس مساعدت های شخصی با نظارت مشتریان برای اولین بار ایجاد شد، زندگی شخصی بسیاری از افراد تغییر کرد، و افراد معلول برای اقدام جمعی در این زمینه بسیج شدند. به عنوان یکی از نتایج این خدمات، یکی از گیرنده گان خدمات تبدیل به یک رهبر فعال در زمینه معلولیت شد. در حالی که پیش از آن زندگی او محدود به مطالعه در خانه و یا گاهی بیرون رفتن از خانه بود، اما در حال حاضر، با حمایت و مساعدت های شخصی، او جهت مدیریت یک سازمان معلولین و انجام برنامه ریزی و سایر فعالیت ها سه روز در هفته سفر می کند. این سازمان معلولین با موفقیت از طریق دادخواهی و بسیج جامعه برای ایجاد دفاتر محلی مراکز زندگی مستقل برای افراد معلول اقدام نموده است. مکان دفتر محلی توسط شهرداری محلی فراهم شده است.

کمک به افراد معلول برای توسعه طرح های مربوط به مساعدت های شخصی

بسیار مهم است که اطمینان حاصل نمایید مساعدت های شخصی متناسب با چارچوب های اجتماعی، فرهنگی، جنسیت و سن فرد هستند. برنامه CBR می تواند به افراد معلول در زمینه های زیر کمک کند:

- شناسایی کارهایی که برای آن نیاز به کمک وجود دارند- مراقب باشید که در این مورد حدس و گمان نزنید؛
- بررسی گزینه های مختلف محلی در زمینه مساعدت های شخصی - ممکن است امتحان کردن گزینه های مختلف و قابل دسترس ایده خوبی باشد تا ببینیم کدام مفیدتر هستند؛
- برقراری ارتباط با دستیاران شخصی که وظیفه مساعدت را به عهده دارند، در مورد این که چه زمانی و چگونه باید این وظایف را انجام دهند؛
- تهیه یک توافق نامه کتبی در محل بدون در نظر گرفتن این که مساعدت های شخصی ارایه شده از طریق پرداخت پول به کارکنان استخدامی انجام می شود و یا توسط داوطلبین انجام می گیرد؛
- بررسی نیازهای شخصی در فواصل منظم و تغییر برنامه ها در مواردی که تغییر در وضعیت سلامت فرد، فعالیت های روزانه و یا محیط زندگی ایجاد می شود.

برنامه ریزی برای مساعدت های شخصی

در فیلیپین، سازمان ملی معلولین یک برنامه چندبخشی را با همکاری وزارت آموزش و یک انجمن معلولین اجرا نمود. نقش اصلی این برنامه آموزش به والدین و معلمان در زمینه مساعدت های شخصی برای کودکان مبتلا به اختلالات شدید بود تا آن ها بتوانند به مدارس ابتدایی عادی محلی بروند. این برنامه 13000 کودک را در مناطق روستایی تحت پوشش قرار داد و یک کارگاه آموزشی مشترک برای کودکان قبل از مدرسه نیز برگزار گردید. این برنامه در آماده سازی و فراگیرسازی کودکان با نیاز های حمایتی شدید برای حضور در مدارس ابتدایی عادی در کنار همسالان خود بسیار موفق بود.

ارائه فرصت های آموزشی

افراد معلول ممکن است برای کسب اعتماد بنفس و مهارت شناسایی و مدیریت نیازهای شخصی خود نیاز به آموزش داشته باشند. دستیاران شخصی نیز ممکن است برای توسعه مهارت های خود در مورد ایفای نقش ها و مسئولیت های خود نیاز به آموزش داشته باشند.

آموزش به افراد معلول

برای حصول اطمینان از این که افراد معلول مساعدت های شخصی با کیفیت مناسب را دریافت می کنند، لازم است قادر به بیان نیازها و انتظارات خود باشند. برنامه CBR می تواند افراد معلول را در زمینه های زیر حمایت کند:

- دسترسی به آموزش های مناسب به منظور توسعه ارتباطات و مهارت های ابراز وجود (در مؤلفه توانمندسازی: دادخواهی و ارتباطات مشاهده کنید)؛
- دسترسی به اطلاعات در مورد مساعدت های شخصی؛
- آموزش در زمینه راه های مناسب برای شناسایی، ارائه و مدیریت مساعدت های شخصی مورد نیاز؛
- یادگیری نحوه مذاکره موثر در مورد نیاز به مساعدت های شخصی در درون خانواده، جامعه، مدارس و محل کار.

ممکن است فرصت هایی آموزشی از طریق منابع مختلف از جمله سازمان های افراد معلول، خدمات دولتی محلی، مؤسسات آموزشی، سازمان های غیردولتی، برنامه CBR و یا دیگر دستیاران شخصی با تجربه فراهم شود. سازمان های افراد معلول و گروه های خودیار معمولاً بهترین منبع پشتیبانی، اطلاعات و آموزش برای افراد معلول در مورد مدیریت مساعدت های شخصی هستند. در جایی که سازمان های افراد معلول یا گروه های خودیار در جامعه محلی وجود ندارد ممکن است برنامه CBR برای پیوند افراد معلول و اعضای خانواده آنها با سایر افراد دیگر در شرایط مشابه مفید واقع شود.

آموزش به دستیاران شخصی

مهم این است که دستیاران شخصی در انجام نقش‌ها و مسئولیت‌های خود صلاحیت و اطمینان لازم را داشته باشند. در بیشتر مواقع بسیاری از دستیاران شخصی، به ویژه آن‌هایی که به صورت غیررسمی حمایت‌های خود را ارائه می‌کنند، هیچ گونه آموزشی برای انجام وظایف خود دریافت نکرده‌اند. آموزش برای دستیاران شخصی لازم است تا به آن‌ها برای موارد زیر کمک کند:

- درک اهمیت نقش آن‌ها؛
- آگاهی از حدود اختیارات آنان؛
- گوش دادن موثر و پاسخگویی به نیازهای فرد معلول؛
- توسعه مهارت‌های لازم برای انجام وظایف درخواستی؛
- مدیریت زمان و وظایف خود، به ویژه هنگامی که نقش‌ها و مسئولیت‌های متعددی دارند.

افراد معلول ممکن است برای آموزش دستیاران خود نیاز به پشتیبانی داشته باشند؛ برنامه CBR، سازمان‌های معلولان و گروه‌های خودیار می‌توانند یک منبع خوب در این شرایط باشند. ممکن است برنامه‌های آموزشی دیگری نیز در جامعه وجود داشته باشد و باید مورد بررسی قرار گیرد.

حصول اطمینان از حمایت خانواده برای ایفای نقش خود به‌عنوان دستیاران شخصی

اعضای خانواده که اغلب ارائه‌کننده مساعدت‌های شخصی هستند این کار را علاوه بر دیگر نقش‌ها و مسئولیت‌های خود انجام می‌دهند. این امر اغلب آن‌ها را به دلیل زمان کمی که برای رفع نیازهای خود صرف می‌کنند، خسته می‌کند. اغلب اوقات، اعضای خانواده هیچ ابزاری برای حمایت از خود ندارند. برنامه CBR می‌تواند برای اعضای خانواده حمایت‌هایی را به شیوه‌های زیر فراهم کند:

- شناسایی گزینه‌هایی برای پشتیبانی از خانواده در شرایط اضطراری یا حمایت از آنان در زمان‌هایی که نیاز به استراحت دارند؛
- پیوند آن‌ها با خانواده‌هایی که در موقعیت مشابه قرار دارند، به‌عنوان مثال از طریق گروه‌های خودیار، سازمان افراد معلول، و یا سازمان‌های والدین؛
- گوش دادن و صحبت کردن با آن‌ها در مورد دغدغه‌های آنان، و کار با آن‌ها برای یافتن راه حل‌های بهتر جهت مدیریت نقش خود به‌عنوان دستیار شخصی؛
- درگیر کردن خانواده‌ها در برنامه‌های آموزشی تا آن‌ها بتوانند استراتژی‌های مقابله را یاد بگیرند؛
- حصول اطمینان از این که اعضای جوان تر خانواده که در انجام مساعدت‌های شخصی کمک می‌کنند، قادر به حضور در مدرسه هستند و برای تفریح و استراحت وقت دارند.

آماده شدن برای شرایط بحرانی و مدیریت آن

هنگامی که سیستم‌های پشتیبانی از بین می‌روند، توجه به رفع نیازهای افراد معلول باید ادامه یابد. ضروری است که برنامه CBR پیشاپیش با سایر ذی‌نفعان برای پاسخگویی به شرایط بحرانی برنامه‌ریزی نماید. جامعه محلی یک منبع غنی برای پشتیبانی است و می‌تواند منابع و گزینه‌های قابل‌تغییری را به خصوص در دوران بحران ارائه کند. راه‌حل‌های جامعه معمولاً هم در کوتاه مدت و هم در درازمدت مناسب‌ترین و موثرترین راه‌حل‌ها هستند. اگر مدیران CBR بتوانند پیشاپیش با سازمان‌های افراد معلول و مقامات محلی در خصوص استراتژی‌های مدیریت بحران به توافق برسند، بسیار موثر خواهد بود. برخی از گزینه‌های احتمالی را که باید قبل از شرایط بحران شناسایی کنید عبارتند از:

- آیا تیمی وجود دارد که بتوان از آن کمک گرفت؟ این تیم ممکن است شامل مددکار اجتماعی یکی از واحد‌های محلی، یک نماینده آموزش دیده از سازمان‌های افراد معلول، مأمور محلی اجرای قانون، و یکی از کارکنان CBR باشد.
 - آیا امکاناتی به طور موقت در جامعه وجود دارد که بتواند مورد استفاده قرار گیرد؟ این گزینه‌ها ممکن است تسهیلات مراقبتی و یا توانبخشی را در زمان‌هایی که مراقبین نیاز به استراحت یا یک فرجه دارند در دسترس آنان قرار دهد.
 - آیا یک خوابگاه امن در جامعه محلی برای حمایت از زنان و دخترانی که سوء استفاده جنسی یا خشونت خانگی را تجربه کرده‌اند وجود دارد؟ ممکن است این امکان نیاز به مناسب سازی برای استفاده زنان و دختران معلول داشته باشد.
 - آیا مددکاران اجتماعی که به حمایت از خانواده‌ها در شرایط بحرانی می‌پردازند نیز در زمینه معلولیت آموزش دیده‌اند؟
 - اگر نه، سازمان‌های افراد معلول و یا برنامه CBR می‌توانند این آموزش‌ها را ارائه دهند؟
 - آیا اعضای خانواده‌های گسترده می‌توانند به طور موقت تا زمانی که راه‌حل‌های طولانی مدتی پیدا شود این حمایت‌ها را فراهم نمایند؟
 - آیا سازمان‌های افراد معلول و برنامه CBR می‌توانند خانواده‌هایی را که مایل به حمایت و مراقبت از خانواده‌های دیگر در شرایط بحران هستند را شناسایی کنند؟
 - آیا گروه‌های خودیار برای افراد معلول و اعضای خانواده‌های آنان وجود دارد؟
- در شرایط بحران، خانواده‌ها و افراد معلول ممکن است نیاز به کمک و حمایت یک تسهیل‌گر خارجی داشته باشند. برنامه CBR می‌تواند این نقش را به طور مستقیم یا غیرمستقیم از طریق ایجاد پیوندهایی با سازمان افراد معلول، گروه‌های خودیار یا برنامه‌های رفاه اجتماعی ایفا نماید. وقتی نمی‌توان یک راه‌حل مطلوب یافت، به خصوص هنگامی که فرد در معرض خطر است، رفع بحران و پیدا کردن راه‌حل‌های جایگزین بسیار اهمیت دارد.

تشویق به خروج از مؤسسات نگهداری

در گذشته معمولاً افراد معلولی که به میزان بالایی از مساعدت‌های شخصی نیاز داشتند به مؤسسات فرستاده می‌شدند. این شرایط امروزه در حال تغییر است، هنوز مؤسسات نگهداری در بسیاری از کشورها وجود دارند، و برای برخی از افراد معلول ممکن است تنها گزینه باشند. بسیار مهم است که برنامه CBR و سازمان‌های افراد معلول برای یافتن بهترین گزینه‌ها برای آینده افراد معلول، با این مؤسسات و بخش‌های دولتی مربوطه همکاری نمایند. کشورهایی که از گرایش به مؤسسات مراقبتی دور شده‌اند با موفقیت این مؤسسات را با تسهیلات زیر جایگزین نموده‌اند:

- آموزش حرفه‌ای و مراکز حرفه‌ای؛
- مراکز توانبخشی؛
- مسکن مستقل که در آن افراد معلول می‌توانند به طور مستقل با ارائه برخی حمایت‌های مورد نیاز زندگی کنند؛
- اسکان موقت برای افراد معلول به مدت کوتاه در هنگامی که اعضای خانواده‌های آنان به‌عنوان دستیار شخصی نیاز به استراحت دارند؛
- اسکان اضطراری برای همه اعضای جامعه، و نه فقط برای افراد مردم معلول، که در معرض آسیب هستند.

روابط، ازدواج و خانواده

مقدمه

روابط، ازدواج و خانواده در درون هر جامعه‌ای وجود دارد. خانواده به‌عنوان یک منبع مهم از حمایت و امنیت در تمام دنیا به شمار می‌رود. خانواده محیطی امن و باثبات برای رشد اعضای خانواده در سنین مختلف از هنگام تولد تا بزرگسالی فراهم می‌آورد.

خانواده متأثر از طیف وسیعی از عوامل از جمله فرهنگ، سنت و مذهب است. خانواده‌ها ممکن است به صورت هسته‌ای، گسترده، تک‌والد، سرپرست کودک، فرزندخواندگی و غیره طبقه‌بندی شوند. به رسمیت شناختن این تنوع و حق افراد معلول برای تشکیل خانواده بسیار مهم است. ماده 23 از کنوانسیون حقوق افراد معلول بیان می‌کند که: "دولت‌های عضو باید اقدامات موثر و مناسب برای از بین بردن تبعیض در مورد افراد معلول در همه امور مربوط به ازدواج، خانواده و والدگری را برابر با دیگران انجام دهند" (2).

این جزء تأکید بر اهمیت حمایت از افراد معلول برای برقراری ارتباط، ازدواج و انتخاب شریک زندگی دارد. همچنین بر اهمیت تشخیص موضوع و رفع خشونت‌هایی که ممکن است افراد معلول در ارتباطات، ازدواج و خانواده تجربه کنند، تأکید دارد.

یک حرکت شجاعانه برای مادر شدن

"من در حال حاضر بیش از چهل سال دارم و افتخار می‌کنم که برای تبدیل شدن به آن چه که هستم هر لحظه جنگیده‌ام. وقتی بزرگ‌تر شدم، در رویای این بودم که فرزندی داشته باشم. همه‌ی خواهرهایم ازدواج کرده بودند و زندگی خودشان را داشتند. آن‌ها فرزندان‌شان را برای کمک در کارهای خانه نزد من می‌فرستادند، اما اجازه نمی‌دادند شب‌ها در خانه‌ام بمانند. من کار می‌کردم و به عنوان یک فرد مستقل در خانه شخصی‌ام زندگی می‌کردم، اما مانند یک کودک با من رفتار می‌شد. قبلاً شب‌ها احساس تنهایی می‌کردم، کسی نبود که با من صحبت کند، برایم آب بیاورد و یا با من غذا بخورد. این وحشتناک بود!

در 25 سالگی ازدواج کردم و باردار شدم. این خبر برای خواهر، خاله و عمه‌هایم شوک‌آور بود، چرا که این آخرین چیزی بود که آن‌ها از من انتظار داشتند. به من گفتند زایمان برایت خطرناک است... بدتر از همه این که به من می‌گفتند که باید سقط جنین کنم، آن‌ها فکر می‌کردند نمی‌توانم این مراحل را طی کنم. من را می‌ترساندند و می‌گفتند "وقتی زنان‌های سالم گاهی در این موارد هنگام زایمان می‌میرند تو چرا این شرایط را امتحان کنی؟ آن‌ها حتی همسرم را تهدید کردند.

خواهرها و عمه‌ام ترتیبی دادند که برای سقط جنین به بیمارستان بروم، اما آن‌ها چه نمی‌دانستند این بود که من خودم را برای بارداری آماده کرده بودم و مشتاق دیدن فرزندم بودم. من به صورت خصوصی برای مشاوره و راهنمایی در مورد بارداری به دیدن پزشک رفتم. من از طرف پزشک مطمئن شدم که می‌توانم نوزاد سالمی به دنیا بیاورم.

زمان به دنیا آمدن دختر زیبایم فرا رسید. آن لحظه به زمان شادی و آشتی تمام خانواده تبدیل شد. همه آن‌ها خوشحال بودند و از من حمایت کردند. چند سال بعد صاحب پسر زیبایی شدم. من یک مادر شاد با دو فرزند هستم. دخترم در حال حاضر 18 ساله و پسر 14 ساله است. بچه‌های من از این که مادری مثل من دارند راضی هستند و این مسئله را پذیرفته‌اند.

این تجربه شخصی من در مورد مبارزه برای مادر شدن با وجود داشتن معلولیت بود. همه نیاز به شجاعت دارند! من تصمیم خودم را گرفتم و قوی شدم. با توجه به تجربه شخصی‌ام، مادر شدن برای یک زن معلول در جامعه سالم نامطلوب است. اما آن‌ها چه هر کسی باید بدانند این است که تصمیم برای بچه دار شدن، یا فرزندخواندگی حق هر فرد از جمله افراد معلول است.

- جولین پریسیلا مابانگو، شورای معلولین مالاوی (3).

هدف

افراد معلول به طور کامل نقش خود را در خانواده و جامعه درک کنند و آن را تحقق ببخشند.

نقش CBR

نقش CBR حمایت از افراد معلول جهت داشتن روابط با اعضای خانواده و جامعه است.

پیامدهای مطلوب

- اعضای جامعه آگاه می‌شوند و می‌پذیرند که افراد معلول می‌توانند روابط معنی دار داشته، ازدواج کنند و بچه دار شوند.
- والدین دارای معلولیت و والدین افراد معلول به خدمات و برنامه‌های مناسب در خصوص ایفای نقش والدگری دسترسی پیدا می‌کنند.
- خانواده‌ها اعضای معلول خود را جهت توسعه روابط در خارج از خانه تشویق و حمایت می‌کنند.
- افراد معلول در برابر خشونت محافظت می‌شوند، و همه شرکای کاری جهت رفع این موضوع تلاش می‌کنند.
- افراد معلول که شبکه‌های اجتماعی محدودی دارند به خوبی در جوامع محلی از آن‌ها پشتیبانی می‌شود.

مفاهیم کلیدی

ارتباطات

داشتن ارتباطات شخصی برای هر فردی اهمیت دارد و برای رشد و توسعه اجتماعی ضروری است. داشتن روابط پایدار و رضایت بخش با خانواده، دوستان و والدین از اولویت‌های بسیاری از افراد، از جمله افراد معلول است.

خانواده

تعلق به خانواده

کلمه "خانواده" می‌تواند معانی متفاوتی برای افراد مختلف داشته باشد. خانواده‌ها شکل و اندازه‌های مختلفی دارند، اما چیزی که در بین همه آن‌ها مشترک است، حس تعلق است. خانواده هم‌چنین می‌تواند محیطی را برای یادگیری و رشد کودکان فراهم آورد و امنیت و ایمنی برای کودکان و اعضای آسیب پذیر خانواده از جمله افراد معلول به ارمغان بیاورد.

واکنش های خانواده به معلولیت

هر خانواده ای به صورت متفاوت نسبت به معلولیت واکنش نشان می‌دهد. برای یک خانواده ممکن است پذیرش تولد یک کودک دارای اختلال دشوار باشد، برخی ممکن است دچار ترس شوند و نیاز به دریافت اطلاعات بیشتری در مورد آن چه در آینده اتفاق می‌افتد، داشته باشند، در حالی که برخی ممکن است تولد کودک خود را جشن بگیرند.

خانواده‌ها می‌توانند عامل موثری برای دادخواهی و عامل قدرتمندی برای ایجاد تغییر در خصوص فراگیرسازی افراد معلول باشند. آن‌ها می‌توانند اثرات مثبتی در زمینه انتظارات اعضای خانواده و تأثیر بر نگرش جامعه داشته باشند.

جنسیت

تمایلات جنسی بخش مهمی از سلامت و بهزیستی هر فرد است. با این حال، در بسیاری از جوامع بحث در مورد این موضوع، به ویژه در ارتباط با معلولان، از حساسیت خاصی برخوردار است و حتی تابو است، در کنار آن حتی ممکن است تخیلات و تصورات غلط نیز قابل قبول شوند. به‌عنوان مثال ممکن است افراد معلول به‌عنوان افرادی بدون تمایلات جنسی، نابارور، و یا حتی با تمایلات جنسی بیش از حد تلقی شوند. این دیدگاه ممکن است نه تنها در بین اعضای جامعه، بلکه در بین متخصصان پزشکی و حتی بعضی افراد معلول نیز وجود داشته باشد. بسیار مهم است که بدانیم افراد معلول مانند سایر افراد دارای نیازهای جنسی هستند. واقعیت تاسف بار این است که این نیازها اغلب نادیده گرفته شده یا انکار می‌شوند (در کتابچه تکمیلی در مورد CBR و اچ آی وی/ایدز مشاهده کنید).

کادر 9 اوگاندا

تصورات غلط

یک زن جوان از اعضای اتحادیه ملی معلولین اوگاندا، یکی از سازمان های افراد معلول، در سخنان خود اشاره نمود: "ما به این جا نیامده ایم که برنامه های فراموسسه ای متداول در مراکز بهداشتی درمانی را اجرا کنیم. در واقع، مردم فکر می کنند چون ما معلول هستیم از نظر جنسی غیرفعال می باشیم".

ازدواج و والدگری

اغلب تصور می‌شود که افراد معلول کودکان معلول خواهند داشت. یک باور رایج وجود دارد که افراد معلول قادر نخواهند بود به طور مستقل از فرزندان خود مراقبت و حمایت کنند. در بیشتر موارد، افراد معلول، به خصوص دختران جوان و زنان دارای اختلالات ذهنی، بدون اطلاع یا رضایت آنان عقیم می‌شوند. کنوانسیون حقوق افراد معلول، ماده 3، اشاره به حقوق افراد معلول در زمینه ازدواج و والدگری دارد از قبیل: ازدواج کردن و تشکیل خانواده، تصمیم‌گیری آزادانه و مسئولانه نسبت به تعداد فرزندان و فاصله گذاری بین فرزندان، دسترسی به اطلاعات متناسب با سن، آموزش در زمینه باروری و برنامه‌ریزی خانواده، و حفظ قدرت باروری (2).

در آرزوی خانواده

"من همیشه رویای ازدواج و داشتن یک خانه با بچه ها را در سر داشته ام، ولی پدر و مادرم می گویند: ازدواج برای من مناسب نیست چون نمی توانم از پس مراقبت از خانواده برآیم. من از این تصورات غلط خسته شده ام" (5).

خشونت

خشونت می تواند در هر بخشی از جامعه از قبیل درون خانواده ها و مؤسسات نگهداری، مدارس، محل کار، و جامعه رخ دهد، و افراد مختلفی می توانند مسبب آن باشند. افراد معلول به طور نامناسبی، به خصوص به دلیل انگ، باورهای سنتی غلط و جهل در معرض خشونت هستند، آن ها در معرض خطر تبدیل شدن به قربانیان سوء استفاده های جسمی، جنسی، روانی و عاطفی، غفلت، و استثماری مالی هستند. به خصوص زنان معلول ممکن است در معرض عقیم سازی اجباری و خشونت های جنسی قرار گیرند (6).

فعالیت های پیشنهادی

به چالش کشیدن و رفع انگ، تبعیض و تعصب

نگرش، درک و عملکرد منفی نسبت به افراد معلول در حال حاضر در بسیاری از جوامع وجود دارد. برنامه CBR می تواند به شیوه های زیر این ها را به چالش بکشد و رفع نماید:

- همکاری با رسانه ها برای ترویج تصویر و نقش مثبت افراد معلول؛
- آموزش های آگاه سازی در خصوص معلولان برای متخصصان سلامت جهت حصول اطمینان از ارائه خدمات بهداشت باروری، به عنوان مثال در دسترس قرار دادن وسایل تنظیم خانواده برای افراد معلول؛
- کار با رهبران جامعه، به عنوان مثال رهبران مذهبی، و تشویق آن ها برای ایجاد آگاهی در مورد معلولان، به چالش کشیدن انگ و تبعیض، و ایجاد فرصت هایی برای بحث در مورد مسائل حساس در جامعه.

بررسی مسائل جنسی و معلولیت

در برنامه توانبخشی مبتنی بر جامعه که توسط یک سازمان غیردولتی محلی در لیبریا مدیریت می‌شد، آن‌ها متوجه شدند تا به حال مسائل مربوط به تمایلات جنسی و معلولیت را هرگز مورد توجه قرار نداده‌اند. آن‌ها یادگیری در مورد این مسائل از طریق بحث و گفتگو با افراد معلول را مدنظر قرار دادند. بحث با زنان معلول نشان داد که توانایی بیان تمایلات جنسی برای آن‌ها بسیار مهم است، اگر چه اغلب با ترس این کار را انجام می‌دادند. آن‌ها هم چنین عقیده داشتند که رابطه جنسی اهمیت دارد چرا که آن‌ها می‌توانند مادر شوند، که یک نقش با ارزش اجتماعی در جوامع آن‌ها است. در برخی موارد مردان غیر معلول، زنان معلول را مورد سوء استفاده جنسی قرار می‌دادند اما با آنان ازدواج نمی‌کردند. این سوء استفاده، ناشی از نگرش منفی نسبت به معلولین بود زیرا مردان تصور می‌کردند که ازدواج یک مرد با یک زن معلول آن‌ها را انگشت نما می‌کند.

پشتیبانی از والدین

برای این که والدین بتوانند به‌عنوان یک والد تصمیم‌گیری مناسبی داشته باشند، نیاز به داشتن اطلاعات و پشتیبانی دارند. برنامه CBR باید هم والدین دارای معلولیت و هم والدینی که فرزند معلول دارند را مدنظر قرار بدهد. آن‌ها می‌توانند حمایت‌های زیر را ارایه نمایند:

- شناسایی خدمات محلی که می‌توانند از والدین پشتیبانی نماید، به‌عنوان مثال در زمینه بهداشت باروری و جنسی، سلامت مادر و کودک، و حمایت از خانواده؛
- دادخواهی از سازمان‌های افراد معلول و دیگر سازمان‌ها برای گنجاندن والدین دارای معلولیت، و والدین افراد معلول، در خدمات و برنامه‌های عادی و جاری؛
- توسعه و حمایت از نظام ارجاع به منظور تسهیل دسترسی افراد معلول، به خصوص زنان و نوجوانان، به خدمات و برنامه‌ها؛
- کار با ارایه دهندگان خدمات برای انتشار اطلاعات درست در مورد سلامت جنسی و باروری در شکل‌های قابل دسترس از طریق شبکه‌های CBR.

کار با خانواده‌ها برای ترویج استقلال

گاهی اوقات خانواده با خانه نشین کردن عضو معلول خود مانع از روابط اجتماعی او در جامعه می‌شوند و او را بیش از حد مورد حمایت قرار می‌دهند، این امر باعث محدود کردن فرصت‌هایی برای توسعه روابط با دیگران و توسعه مهارت‌های مختلف و توانایی‌های آن‌ها می‌گردد. برنامه CBR می‌تواند با شیوه‌های زیر با خانواده‌ها همکاری نماید:

- دادن اطلاعات و حمایت از خانواده برای رفع نگرانی‌های آنان نسبت به عضو معلول خود، و هم‌چنین بهبود موقعیت و وضعیت آن‌ها در درون جامعه؛

- کمک به خانواده برای شناختن تبعات منفی حمایت‌های بیش از حد؛
- تشویق اعضای خانواده برای تبدیل شدن به عاملان تغییر نگرش‌های منفی در درون جامعه؛
- حمایت از افراد معلول برای ارتباط موثر و دادخواهی از خود جهت رفع نیازها و خواسته‌های آنان.

کمک به جلوگیری از خشونت

خشونت از هر نوع می‌تواند یک مسئله چالش برانگیز برای کارکنان CBR باشد. همان‌طور که برنامه CBR در محیط‌های متفاوتی (به‌عنوان مثال خانه، مدارس، محل کار، جامعه) انجام می‌گیرد، باید اطمینان حاصل شود که حمایت‌ها و شبکه‌های اجتماعی قوی در محل برای محافظت از افراد معلول در مقابل خشونت وجود دارند (در مؤلفه عدالت مشاهده کنید). برنامه CBR می‌تواند:

- دانش کارکنان CBR را در مورد علائم و نشانه‌های خشونت افزایش بدهد، و مطمئن شود که آن‌ها می‌دانند چگونه به مشاوره حقوقی و حمایت مناسب از افراد معلول دسترسی پیدا کنند؛
- آگاهی جامعه در مورد خشونت و معلولیت و اقداماتی که می‌توان برای محافظت از افراد معلول انجام داد را بالا ببرد؛
- با ذی‌نفعان مربوطه (به‌عنوان مثال خانواده‌ها، سازمان‌های افراد معلول، کارکنان مراقبت‌های بهداشتی و آموزشی، ماموران اجرای قانون، رهبران جامعه، مقامات محلی) ارتباط برقرار نماید و با آن‌ها در مورد نقش آنان در زمینه حفاظت از افراد معلول نسبت به خشونت بحث کنند؛
- با همکاری ذی‌نفعان فرایندی را ایجاد کند که افراد معلول بتوانند با اطمینان موارد خشونت را گزارش کنند؛
- اطلاعاتی را در مورد خشونت نسبت به افراد معلول تهیه نماید و مطمئن شود که آن‌ها می‌دانند چگونه موارد خشونت را با اطمینان گزارش نمایند؛
- اطمینان حاصل نمایند که افراد معلول در جامعه فرصت‌هایی برای شرکت در زندگی اجتماعی جهت افزایش اطمینان و اعتماد به نفس دارند، و شبکه‌های اجتماعی برای حفاظت از آن‌ها در مقابل خشونت وجود دارند؛
- از طریق صحبت کردن با افراد معلولی که تجربه خشونت دارند آنان را مورد حمایت قرار بدهد و به آنان کمک کند تا به خدمات مراقبت‌های بهداشتی دسترسی پیدا نمایند و راه‌های مناسب را پیدا کنند و اقدامات لازم را انجام بدهند؛
- در برنامه و سیاست‌های سازمانی کنترل لازم را به عمل بیاورد تا کارکنان CBR و داوطلبان سوابقی از اعمال خشونت نداشته باشند.

پشتیبانی از افرادی که شبکه‌های اجتماعی محدود دارند

برخی از افراد معلول ممکن است خانواده ای نداشته باشند، یا خانواده‌های آن‌ها قادر به فراهم کردن حمایت و کمک‌های مورد نیاز آنان نباشند. بنابراین برخی از افراد معلول در مؤسسات، اماکن مذهبی یا پناهگاه‌ها اقامت دارند و یا ممکن است بی خانمان باشند. در این شرایط، برنامه CBR می‌تواند اقدامات زیر را انجام دهد:

- پیوند افراد معلول با شبکه‌های حمایتی مناسب در جامعه، به‌عنوان مثال سازمان‌های افراد معلول و گروه‌های خودیار؛
- کار با مؤسسات اقامتی برای اطمینان از این که افراد معلول هنوز قادر به مشارکت و حضور در زندگی اجتماعی هستند؛
- حمایت از مردم معلول برای دسترسی به شیوه دلخواه خود در زندگی؛
- حمایت از افراد معلول بی‌خانمان برای یافتن خوابگاه مناسب، ترجیحاً در جامعه محلی؛
- کنترل هرگونه نشانه ای از خشونت در اماکن مختلفی که افراد معلول در آن زندگی می‌کنند.

فرهنگ و هنر

مقدمه

کلمه "فرهنگ" معانی بسیار متفاوتی دارد. با این حال در این جزء، این کلمه اشاره به روش زندگی گروهی از مردم دارد. بنابراین فرهنگ شامل خیلی چیزها، از جمله لباس، غذا، زبان، ارزش ها و اعتقادات، مذهب و آداب و رفتارها می شود. همچنین هنر شامل نقاشی، موسیقی، تئاتر، ادبیات، فیلم و عکاسی ارتباط نزدیکی با فرهنگ دارد.

برخی بر این باورند که فراگیرسازی افراد معلول در فعالیتهای فرهنگی و هنری جامعه و حمایت از آنها برای حضور در این فعالیتهای غیرضروری است. خلاقیت، بیان خویشتن و معنویت اغلب به عنوان امور بی اهمیت برای افراد معلول محسوب می شوند. به عنوان مثال، درحالی که بسیاری از خانوادهها برای بردن فرد معلول به مراکز درمانی تلاش می کنند، اما ممکن است فکر کنند بردن آنان به مناسبت های فرهنگی ضرورتی ندارد.

فرصت برای شرکت در زندگی فرهنگی از حقوق انسانی است (در کادر زیر مشاهده کنید) و برای افراد، خانوادهها، جامعه

کادر 12

کنوانسیون حقوق افراد معلول، ماده 30:

مشارکت در زندگی فرهنگی، تفریحی، اوقات فراغت و ورزش

1- دولت های عضو حق معلولین را برای شرکت در زندگی فرهنگی مساوی با دیگران به رسمیت می شناسند و می بایست تمام اقدامات لازم را اتخاذ نمایند تا اطمینان حاصل شود که معلولین الف) از دسترسی به محصولات فرهنگی قابل وصول برخوردار باشند؛ ب) از دسترسی به برنامه های تلویزیونی، فیلم، تئاتر و سایر فعالیتهای فرهنگی قابل وصول برخوردار باشند؛ پ) از دسترسی به مکان های ارایه خدمات و اجراهای فرهنگی مثل تئاتر، موزه، سینما، کتابخانه و خدمات توریستی برخوردار بوده و تا جایی که امکان دارد از دسترسی به مکان های تاریخی و محل هایی که از نظر ملی دارای اهمیت هستند؛ بهره مند شوند.

2- دولت های عضو می بایست تمام اقدامات مناسب را اتخاذ کنند تا افراد معلول قادر شوند فرصت توسعه و استفاده از خلاقیت، ظرفیتهای هنری و ذهنی خود را نه تنها برای سود خود بلکه برای غنی سازی جامعه داشته باشند.

3- دولت های عضو می بایست تمام مراحل مناسب را منطبق با قوانین بین المللی اتخاذ نمایند تا اطمینان حاصل نمایند که قوانین حمایت از حقوق معنوی به یک مانع غیر منطقی یا تبعیض آمیز، در دسترسی معلولین به منابع فرهنگی تبدیل نشده باشند.

4- معلولین می بایست مساوی با دیگران مستحق شناسایی و حمایت برنامه های خاص فرهنگی و هویت زبانی آنها شامل زبان اشاره و فرهنگ ناشنویان باشند.

محلی و کل جامعه مفید است.

استفاده از هنر برای مفرح کردن توانبخشی کودکان

بنیاد دوستان کودکان معلول برای یکپارچگی اجتماعی در کلمبیا شهر بوکارامانگا با کودکان معلول کار می کند. رسالت آن ها ادغام کودکان معلول در درون جامعه از طریق CBR است. یکی از پروژه های آن ها، پروژه تئاتر برای کودکان معلول است. هدف از این برنامه عبارت است از:

- فراهم کردن فرصت هایی برای توسعه توانایی های فیزیکی و هنری؛
 - تشویق کار گروهی و یکپارچه سازی؛
 - افزایش آگاهی در مورد معلولیت در سطوح مختلف از جمله فردی، جامعه، سازمانی و دولتی.
- دوازده کودک 5 تا 21 ساله، با اختلالات جسمی و ذهنی در گروه تئاتر شرکت کردند. برادران و خواهران آن ها نیز تشویق به شرکت در این برنامه برای ترویج مشارکت خانواده و یکپارچه سازی شدند. یک بار در هفته یک معلم تئاتر حرفه ای برای تدریس به کودکان می آمد، و در طول روزهای دیگر هفته، داوطلبان با آن ها تمرین می کردند. به کودکان نمایش های ساده آموزش داده می شد و با گذشت زمان، نمایش ها پیشرفته تر و پیچیده تر می شدند. علاوه بر تئاتر، کودکان برنامه های ورزشی مثل انجام تمرینات کششی و تقویتی و شرکت در سایر فعالیت های اجتماعی را نیز داشتند. بچه ها همیشه با عشق، شور و شوق و بازخورد مثبت تشویق می شدند به طوری که اعتماد آنان به توانایی های شان افزایش یافته بود.

این بنیاد نشان داد که تئاتر می تواند یک استراتژی بسیار عالی برای موارد زیر باشد:

- مفرح کردن فعالیت های توانبخشی برای کودکان معلول؛
- بهبود عملکرد کودکان معلول؛
- ایجاد فرصت برای برقراری ارتباط و اجتماعی شدن؛
- بهبود روابط بین کودکان معلول با اعضای خانواده و دیگران؛
- شکستن موانع نگرشی.

هدف

افراد معلول در زندگی فرهنگی و هنری خانواده و جامعه مشارکت نمایند.

نقش CBR

نقش برنامه CBR همکاری با ذی نفعان جهت فراهم کردن فرصتهایی برای لذت بردن افراد معلول از شرکت در فعالیتهای فرهنگی و هنری است.

پیامدهای مطلوب

- انگ و تبعیض نسبت به افراد معلول به چالش کشیده می‌شود و از طریق فرهنگ و هنر به آن پرداخته می‌شود.
- افراد معلول و اعضای خانواده آنان به طور وسیعی در برنامه‌های فرهنگی و هنری شرکت می‌کنند.
- سازمان‌های عادی و گروه‌های حمایتی از فراگیرسازی افراد معلول در برنامه‌ها و فعالیتهای فرهنگی و هنری حمایت می‌کنند.
- افراد معلول می‌توانند به فعالیتهای فرهنگی هنری عمومی و سالن‌ها دسترسی پیدا کنند.
- روحانیون و رهبران مذهبی افراد معلول را در فعالیتهای مذهبی وارد می‌کنند.

مفاهیم کلیدی

انواع مشارکت

راه‌های بسیاری برای مشارکت و فراگیرسازی افراد معلول در زندگی فرهنگی و هنری خانواده و جامعه محلی وجود دارد. آن‌ها می‌توانند یک شرکت کننده فعال باشند، به‌عنوان مثال به طور مستقیم در تولید، کارگردانی، نوشتن و اجرا مشارکت نمایند، یا می‌توانند یک شرکت کننده غیرفعال باشند، به‌عنوان مثال از دیدن یک نمایش، تماشای فیلم، یا پوشیدن لباس سنتی لذت ببرند.

مزایای مشارکت

مشارکت در فعالیتهای فرهنگی و هنری نه تنها سرگرم کننده است، بلکه افراد می‌توانند از طریق آن‌ها یاد بگیرند که چه کسانی هستند. فرایند مشارکت می‌تواند منجر به توانمندسازی افراد شود، و به آنان کمک کند تا صدای خود را پیدا کنند و توسط دیگران شنیده شوند. همچنین مشارکت اثرات زیادی بر سلامت فرد دارد. برای برخی از افراد معلول فعالیتهای هنری و فرهنگی ممکن است تنها ابزار برای بیان خود به طور کامل با شرایط خود و برابر با دیگران باشد. آرایه فعالیتهای فرهنگی و هنری در جامعه کمک قابل توجهی به رفاه اعضای آن دارد.

این فعالیت‌ها می‌توانند منجر به توسعه و تقویت روابط در درون جامعه، ظرفیت‌سازی در جامعه، و ارتقاء توسعه و بازسازی جامعه شود. مشارکت افراد معلول در جنبه‌های فرهنگی و هنری جامعه خود اغلب شاخص خوبی است که نشان می‌دهد اعضای جامعه دارای نگرش مثبتی نسبت به معلولان هستند.

فرهنگ و هنر وسیله‌ای برای پیش برد تغییرات اجتماعی

هنر به طور سنتی به‌عنوان یکی از راه‌های غیرخشونت‌آمیز برای به چالش کشیدن ظلم و تبعیض شناخته شده است و اغلب یکی از چند شیوه‌ی امن برای افرادی است که به حاشیه رانده شده‌اند و می‌توانند از طریق آن صدایی پیدا کنند و موضوعات حساس و تابوها را برجسته نمایند. افراد معلول اغلب از هنر برای به چالش کشیدن مسائل جاری مربوط به معلولیت استفاده می‌کنند. هنر می‌تواند وسیله‌ای برای افراد معلول برای به تصویر کشیدن مضاعف‌راه‌های فراگیرسازی در دنیا باشد.

بنگلادش

کادر 14

دیدن در تاریکی (7)

نمایشگاه موفق هنر در تاریکی در گالری درآپد در شهر داکای بنگلادش، در دسامبر 2003 برگزار شد. نمایشگاه نتیجه همکاری مشترک بین موسسه کمک‌های اجتماعی و توانبخشی برای افراد آسیب‌پذیر جسمی و Healthlink Worldwide به عنوان بخشی از پروژه "ارتباط برای دادخواهی" بود. یک گروه کاری متشکل از 25 نفر با اختلالات بینایی و 5 نفر با اختلالات جسمی و یک هنرمند بین‌المللی در ایجاد این نمایشگاه شرکت داشتند. این نمایشگاه چیزی بیش از یک نمایشگاه هنری بود؛ این نمایشگاه موانعی را که افراد معلول در زندگی روزانه خود با آن مواجه بودند را شبیه‌سازی کرده بود. گالری در تاریکی مطلق فرورفته بود و زندگی در داکا همراه با درشکه‌های متداول، باغ‌ها، پیاده‌روها و مغازه‌ها از طریق صدا و لمس بازسازی شده بودند. از بازدیدکنندگان دعوت به عمل می‌آمد تا در اطراف با کمک یک راهنمای نابینایان در مسیرها حرکت کنند. بعد از این تجربه بازدیدکنندگان نمایشگاه تشویق به نوشتن برداشت‌ها، افکار و نظرات خود روی پوستری که به دیوار نصب شده بود، شدند. نتایج مثبت از این نمایشگاه عبارت بودند از: افزایش آگاهی در مورد معلولیت در میان بازدیدکنندگان؛ همکاری بین مشارکت‌کنندگان در پروژه و بازدیدکنندگان، وعده‌ی بانک بنگلادش برای تمایز بین اندازه اسکناس‌ها تا برای افراد دارای اختلالات بینایی قابل تشخیص باشد.

هنر معلولیت

در بسیاری از کشورها، هنر برای افراد معلول به‌عنوان راهی برای توسعه اعتماد به نفس، بالا بردن سطح آگاهی نسبت به موانع ناتوان‌کننده، و ایجاد همبستگی در جامعه تبدیل شده است. از تئاتر، ادبیات و هنرهای تجسمی برای ترویج رویکردهای حقوق بشری در خصوص معلولیت استفاده می‌شود. خواندن سرود با زبان اشاره و دیگر هنرهای ابتکاری ناشی

از خلاقیت‌های افراد و گروه‌ها در جامعه است. در میان افرادی که سابقه مشکلات روانی دارند، نوشتن و اجرای هنرهای تجسمی می‌تواند ابزار قدرتمندی برای بیان احساسات و تبادل تجربیات باشد.

الگو سازی¹

بسیاری از هنرمندان معلول در سطح ملی و بین‌المللی شناخته شده هستند، و با انجام این کارها آگاهی‌های بیشتری را در مورد معلولیت ایجاد کرده و تبدیل به یک الهام بخش و الگو شده‌اند. بسیاری از هنرمندان نیز استعدادها و انرژی خود را در حمایت از توسعه جامعه‌ای فراگیر صرف کرده‌اند.

کادر 15

آگاه سازی با کمک سفیران صلح

در 3 دسامبر 2009 (روز جهانی معلولین)، سازمان ملل متحد استیو واندر خواننده و ترانه سرای معروف را به عنوان سفیر صلح سازمان ملل متحد با تمرکز ویژه بر روی افراد معلول معرفی کرد. سفیران صلح افرادی هستند که دارای استعداد زیاد و شناخته شده در زمینه‌های هنری، علمی، ادبیات، ورزش و سرگرمی می‌باشند و به افزایش آگاهی نسبت به فعالیت‌ها و آرمان‌های سازمان ملل متحد کمک می‌کنند. از طریق محبوبیت عمومی آن‌ها با رسانه‌های بین‌المللی ارتباط برقرار می‌کنند و کارهای انسان دوستانه انجام می‌دهند، و آگاهی عمومی را نسبت به چگونگی کمک سازمان ملل متحد برای بهبود زندگی مردم در سراسر دنیا افزایش می‌دهند (8).

فعالیت‌های پیشنهادی

ترویج استفاده از فرهنگ و هنر برای تغییرات اجتماعی

دادخواهی و آگاه سازی در زمینه معلولیت چنانچه بر اساس فرهنگ و رسانه‌های هنری محلی باشد اغلب بیشتر موثر واقع می‌شود. بنابراین برنامه CBR باید استفاده از این رسانه‌ها را برای دستیابی به تغییرات اجتماعی برای افراد معلول مدنظر قرار دهد. برنامه CBR می‌تواند اقدامات زیر را انجام دهد:

- کار با هنرمندان و سازماندهی تئاتر، هنر و موسیقی برای به چالش کشیدن موضوع معلولیت، انگ و تبعیض که ممکن است در جامعه وجود داشته باشد؛
- استفاده از کمدی، کارتون و هنر مردمی به‌عنوان یک جرقه و شیوه‌ای مناسب و غیرتهدیدکننده برای پرداختن به تابوها؛
- ایجاد تصویری مثبت از افراد معلول و مسائل مربوط به معلولیت از طریق فعالیت‌های فرهنگی و هنری رسانه‌ها، به‌عنوان مثال نمایش، فیلم و تئاتر.

¹ Role model

سرمایه گذاری در آموزش فرهنگی

آمادوا و مریم دو موسیقیدان شناخته شده در سطح بین المللی و تأثیرگذار در کشور مالی هستند. آن‌ها از استعداد‌های خود برای برجسته کردن مسائل مربوط به معلولیت و به چالش کشیدن کلیشه‌ها استفاده می‌کنند. آن‌ها در برنامه‌های آموزشی فرهنگی برای جوانان معلول سرمایه‌گذاری می‌کنند تا اطمینان حاصل نمایند معلولان فرصت توسعه مهارت‌ها و استعداد‌های خود را دارند و می‌توانند رویاها و آرمان‌های خود را دنبال کنند.

پشتیبانی از خانواده‌ها برای مشارکت

مهم است به یاد داشته باشیم که بسیاری از خانواده‌های افراد معلول ممکن است اعتماد به نفس خود را برای حضور در رویدادهای فرهنگی و سالن‌های اجتماعات به دلیل ترس از انگ و تبعیض از دست داده باشند. آن‌ها ممکن است احساس خجالت، شرمندگی از حضور در مراسم عروسی، مذهبی، رستوران‌ها، سینماها داشته باشند. مهم است که در برنامه CBR با خانواده‌ها کار شود و به شکل‌های زیر از آنان پشتیبانی شود:

- گوش دادن به اعضای خانواده و تشویق آن‌ها برای بیان، شناخت و به چالش کشیدن ترس‌های خود؛
- قرار دادن خانواده‌ها در تماس با دیگر افرادی که مسائل و تجربیات مشابه دارند؛
- تسهیل ارتباط با سازمان‌های محلی افراد معلول جهت بررسی تصورات غلط خانواده‌ها و افزایش اعتماد بنفیس، انتظارات و خواسته‌های آنان.

تشویق افراد معلول به مشارکت

برنامه CBR می‌تواند افراد معلول را به شیوه‌های زیر تشویق به مشارکت نماید:

- پیوند آن‌ها با گروه‌ها و سازمان‌های معلولان تا بتوانند علائق مشترک خود را در زمینه مسائل فرهنگی هنری با هم به اشتراک بگذارند، و اعتماد به نفس خود را برای شرکت در انواع فعالیت‌ها توسعه دهند؛
- شناسایی هنرمندان معلول که هنر آن‌ها شناخته شده است و مداخله آن‌ها در توسعه و در صورت امکان اجرای فعالیت‌های برنامه؛
- همکاری با ذی‌نفعان به منظور توسعه پروژه‌های هنر در خصوص معلولیت؛
- حمایت از معلولان موفق در زمینه هنرهای مدرن، به‌عنوان مثال تئاتر سکوت، و هنرهایی که در کسب مخاطبان گسترده موفق هستند؛
- ترویج و حمایت از هنر مانند تئاتر و موسیقی به‌عنوان درمان‌های جایگزین برای افراد معلول.

همکاری با سازمان‌ها و گروه‌های عادی

برنامه CBR نقش مهمی در همکاری با سازمان‌ها و گروه‌های عادی به منظور توسعه مهارت‌ها و اعتماد به نفس آنان برای فراگیرسازی افراد معلول در فعالیت‌ها و برنامه‌های فرهنگی و هنری ایفا می‌کند، در این رابطه برنامه CBR می‌تواند اقدامات زیر را انجام دهد:

- همکاری با ذی‌نفعان جهت حصول اطمینان از این که تطابق‌های محیطی لازم برای استفاده افراد معلول و فراگیرسازی آنان فراهم شده است، مانند دسترسی فیزیکی ساختمان‌ها (برای مثال، سالن‌های اجتماعات، مساجد، سینماها، جاذبه‌های گردشگری)، و یا دستیابی به اطلاعات و ابزارهای پیشرفته و قابل دسترسی؛
- توسعه همکاری با گروه‌های زنان برای افزایش فراگیرسازی و گنجاندن زنان معلول در برنامه‌های فرهنگی عادی؛
- ترغیب و آموزش هنر فراگیر در دوران اولیه کودکی و محیط مدرسه تا کودکان معلول فرصت‌هایی برای شرکت در فعالیت‌های فرهنگی و هنری از سنین جوانی داشته باشند؛
- حمایت از افراد معلول و سازمان‌های افراد معلول جهت توسعه و برگزاری دوره‌های آموزشی مختلف با کارکنان در طیف وسیع از قبیل برنامه‌های فرهنگی و هنری تا برنامه‌های آگاه‌سازی در مورد معلولیت و فراگیرسازی معلولان؛
- ایجاد فرصت‌های کارآموزی و شغلی در برنامه‌های فرهنگی و هنری برای حصول اطمینان از این که افراد معلول به طور فعال در مدیریت و اداره این برنامه‌ها مشارکت نمایند.

کادر 17 فلسطین

تشویق به فراگیرسازی در برنامه‌های فرهنگی عادی

در یک ابتکار کوچک از طریق برنامه CBR در فلسطین در سال 2000 کودکان معلول در اردوهای تابستانی گنجانده شدند. این ابتکار به یک طرح بسیار موفق تبدیل شد و در حال حاضر به طور متعارف کودکان معلول در تمام اردوهای تابستانی شرکت می‌کنند. علاوه بر این، مدیران جوان این اردوگاه‌ها شروع به فراگیرسازی کودکان معلول در دیگر برنامه‌های عادی سالیانه کرده‌اند. به عنوان مثال، در تئاتر سیندرلا (داستان محبوب کودکان) دختر معلولی نقش اول را بازی کرد. این امر نه تنها کلیشه‌ها را به چالش کشید و باعث افزایش آگاهی جامعه از معلولیت شد، بلکه یک الگوی مثبت برای جوانان معلول فراهم آورد.

کار با روحانیون، رهبران مذهبی و گروه‌ها

روحانیون و رهبران مذهبی می‌توانند مدافعان قدرتمندی برای تغییرات اجتماعی باشند؛ با این حال، گاهی نیز می‌توانند باعث گسترش نگرش‌های منفی شوند. بنابراین مهم است که در برنامه CBR با رهبران مذهبی و پیروان تمام مذاهب در درون جامعه برای ترویج فراگیرسازی افراد معلول در فعالیتهای مذهبی همکاری شود. برنامه CBR می‌تواند در این رابطه اقدامات زیر را انجام دهد:

- حساس سازی رهبران مذهبی در مورد معلولیت و اهمیت فراگیرسازی افراد معلول در فعالیتهای مذهبی و معنوی؛
- تشویق رهبران برای به چالش کشیدن اعمال تبعیض آمیز و یا مضر نسبت به افراد معلول و خانواده‌های آنان در جامعه؛
- حصول اطمینان از دسترسی افراد معلول به مساعدتهای شخصی تا قادر به شرکت در برنامه‌ها و فعالیتهای مذهبی/معنوی شوند؛
- ارائه مشاوره و کمک به رهبران مذهبی در مورد قابل دسترس کردن اطلاعات مذهبی برای معلولان، به‌عنوان مثال، قابل دسترس بودن مراسم دعا، نوحه خوانی، مناجات، موعظه، و قابل دستیابی بودن متن‌های مذهبی با نوشته‌های درشت، به صورت صوتی و یا با خط بریل؛
- کار با رهبران مذهبی جهت حصول اطمینان از قابلیت دسترسی فیزیکی اماکن مذهبی و تغییر شکل اعمال مذهبی برای مطابقت با افراد معلول.

تفریح و سرگرمی، اوقات فراغت و ورزش

مقدمه

تفریح و سرگرمی، اوقات فراغت و فعالیت‌های ورزشی نیز مانند فرهنگ و هنر نقش مهمی در جامعه دارند. مزایای زیاد آن‌ها شامل بهبود سلامتی و بهزیستی، کمک به توانمندسازی افراد، و ارتقاء توسعه فراگیر جامعه است. تفریح و سرگرمی، اوقات فراغت و فعالیت‌های ورزشی ممکن است افراد، گروه‌های کوچک، تیم‌ها یا کل جامعه را درگیر نماید و با تمام مردم در سنین مختلف، با توانایی‌ها و سطح مهارت‌های متفاوت مربوط شوند. انواع فعالیت‌های تفریحی و سرگرمی، اوقات فراغت و ورزشی که مردم در آن شرکت می‌کنند بسیار متفاوت است و تا حد زیادی بستگی به بافت جامعه محلی دارد و انعکاسی از سیستم‌های اجتماعی و ارزش‌های فرهنگی است.

مشارکت در تفریح و سرگرمی، اوقات فراغت و فعالیت‌های ورزشی می‌تواند یکی از چند فرصت برای افراد معلول جهت درگیر شدن در فعالیت‌هایی فراتر از خانواده باشد. حق شرکت در این فعالیت‌ها در کادر زیر عنوان شده است. مانند فرهنگ و هنر، افراد معلول ممکن است به‌عنوان یک مشارکت‌کننده فعال (مثل عضو تیم بسکتبال)، و یا مشارکت‌کننده غیرفعال (مثل تماشاچی مسابقه فوتبال) باشند.

کادر 18

کنوانسیون حقوق افراد معلول، ماده 30، پاراگراف 5:

مشارکت در زندگی فرهنگی و تفریحی، اوقات فراغت و ورزش (2)

نظر به قادر سازی افراد معلول به شرکت برابر با سایر افراد در فعالیت‌های تفریحی و ورزشی؛ دولت‌های عضو می‌بایست اقدامات مناسبی را شامل موارد زیر اتخاذ نمایند: الف) تشویق و ارتقای حضور معلولین در کامل‌ترین حد ممکن در جریان فعالیت‌های ورزشی در همه سطوح؛ ب) حصول اطمینان از این که افراد معلول دارای فرصت سازماندهی، توسعه و مشارکت در فعالیت‌های ورزشی، تفریحی مختص معلولین بوده؛ پ) اطمینان حاصل نمایند که افراد معلول به حوزه‌های ورزشی، تفریحی و گردشگری دسترسی دارند؛ ت) اطمینان حاصل نمایند که افراد معلول به مشارکت در بازی‌ها، فعالیت‌های تفریحی و ورزشی از جمله فعالیت‌های موجود در سیستم مدرسه دسترسی دارند؛ ث) اطمینان حاصل نمایند که افراد معلول به خدمات سازمان‌های تفریحی، گردشگری و ورزشی دسترسی دارند.

ورزش ابزاری برای فراگیرسازی اجتماعی و توسعه فردی (9)

پروژه ورزش ابزاری برای فراگیرسازی اجتماعی و توسعه فردی توسط سازمان بین المللی معلولیت در سال 2007 در کشور مراکش راه اندازی شد. قبلا یک بررسی توسط این سازمان (2004) در مراکش انجام شده بود و تخمین زده شده بود که 1/5 میلیون مراکشی معلول هستند. هدف از این برنامه افزایش فرصت‌ها برای حضور افراد معلول در فعالیت های ورزشی و رفع نابرابری در دسترسی به توانبخشی، مراقبت های بهداشتی و یکپارچگی اجتماعی بود.

این برنامه بر سه زمینه تمرکز داشت:

- 1- ظرفیت سازی و شبکه سازی در مؤسسات مراکش - مسئولین برنامه همکاری نزدیکی با فدراسیون ورزشی سلطنتی مراکش (متخصص در ورزش عادی با تخصص محدود در زمینه ورزش معلولین) و حدود 600 انجمن معلولین مراکش متخصص در بهداشت و آموزش افراد معلول داشتند، و با کمک آن ها همکاری های راهبردی، ملی و بین المللی را توسعه دادند. هم چنین برای انجام پروژه های کوچک و ایجاد باشگاه های ورزشی برای افراد معلول از طریق آموزش در زمینه مهارت های مدیریتی، تدوین پروژه، نوشتن طرح و تامین اعتبار مورد پشتیبانی قرار گرفتند.
- 2- ارائه تجهیزات ورزشی تطابق یافته- از جمله صندلی چرخدار، لباس مناسب، تجهیزات مناسب سازی شده، به عنوان مثال توپ های صدادر برای نابینایان.
- 3- برگزاری مسابقات ورزشی فراگیر- تعدادی مسابقه ورزشی برگزار شد، که شامل مسابقه ای برای بزرگداشت روز جهانی معلولین، و یک مسابقه دو همگانی برای 2000 دوندۀ با و بدون معلولیت بود. هم چنین یک دوره مسابقات فوتبال برای بازیکنان معلول با حمایت مالی پادشاه مراکش نیز برگزار شد. بازی نهایی در تلویزیون ملی برای حدود 20000 بیننده پخش شد.

این برنامه اثرات زیر را به دنبال داشت:

- 1500 نفر از افراد معلول از باشگاه های ورزشی و مسابقات ورزشی دوره ای بهره مند شدند؛
- افراد معلول به خدمات برابر، از جمله فن آوری مناسب، تجهیزات و کارکنان آموزش دیده که می توانستند آن ها را راهنمایی کنند، دسترسی پیدا کردند؛
- افراد معلول به فرصت هایی برای دیدار و ارتباط با سایر افراد با توانمندی های مختلف دسترسی پیدا کردند.

هدف

افراد معلول فعالانه در فعالیتهای تفریحی و سرگرمی، اوقات فراغت و ورزشی شرکت نموده و یا به‌عنوان تماشاکننده مانند سایر افراد حضور پیدا کنند.

نقش CBR

نقش برنامه CBR ترویج مشارکت افراد معلول در فعالیتهای تفریحی و سرگرمی، اوقات فراغت و ورزشی، و هم‌چنین حمایت از سازمان‌های عادی و برنامه‌هایی است که ظرفیت‌های افراد معلول را به‌طور مناسبی تقویت می‌کنند و قابلیت دسترسی به فعالیتهای تفریحی و سرگرمی، اوقات فراغت و ورزشی را فراهم می‌آورد.

پیامدهای مطلوب

- افراد معلول در فعالیتهای تفریحی و سرگرمی، اوقات فراغت و ورزشی موجود در جامعه محلی شرکت می‌نمایند.
- انجمن‌ها و مقامات محلی، ملی و بین‌المللی افراد معلول را در برنامه‌های تفریحی، اوقات فراغت و ورزشی مشارکت می‌دهند.
- خانواده، معلمان و اعضای جامعه حق شرکت افراد معلول را در فعالیتهای تفریحی و سرگرمی، اوقات فراغت و ورزشی به رسمیت شناخته و حضور فعالانه آن‌ها را ترویج می‌نمایند.
- افراد معلول و بدون معلولیت با هم در فعالیتهای تفریحی و سرگرمی، اوقات فراغت و فعالیتهای ورزشی شرکت می‌کنند.
- افراد معلول به فعالیتهای تفریحی، اوقات فراغت و اماکن ورزشی دسترسی پیدا می‌کنند.
- تجهیزات مورد استفاده برای تفریح و سرگرمی، تفریحی و ورزشی برای تطبیق با نیازهای افراد معلول مناسب‌سازی می‌شوند.
- فعالیتهای تفریحی، اوقات فراغت و برنامه‌های ورزشی به‌طور خاص برای افراد معلول در صورت لزوم توسعه می‌یابند.

مفاهیم کلیدی

تعاریف

در این قسمت:

تفریح و سرگرمی اشاره به همه فعالیتهایی دارد که افراد برای تجدید قوا و رفع خستگی جسمی و ذهنی خود انجام می‌دهند و اوقات فراغت خود را جذاب‌تر و لذت‌بخش‌تر می‌کنند. نمونه‌هایی از فعالیتهای تفریحی عبارتند از قدم زدن، شنا کردن، مدیتیشن، خواندن، بازی کردن.

اوقات فراغت اشاره به وقت آزادی دارد که مردم به دور از مسئولیتهای روزمره خود (به‌عنوان مثال کار و وظایف خانگی) صرف استراحت، آرامش و لذت بردن از زندگی می‌کنند. در زمان اوقات فراغت مردم در فعالیتهای تفریحی و سرگرمی و فعالیتهای ورزشی شرکت می‌کنند.

ورزش اشاره به هر نوع فعالیت فیزیکی منظم، به‌عنوان مثال فوتبال، والیبال، بسکتبال و دو و میدانی دارد.

تفریح و سرگرمی، اوقات فراغت و ورزش در جامعه

در کشورهای کم‌درآمد که در آن بسیاری از مردم هر روز فقط برای زنده ماندن کار می‌کنند، مفهوم اوقات فراغت همیشه به خوبی درک نمی‌شود و یا یک اولویت نیست. در واقع، بسیاری از فعالیت‌های که به‌عنوان تفریح در کشورهای پردرآمد در نظر گرفته می‌شوند، به‌عنوان مثال ماهی‌گیری و صنایع دستی، راهی برای امرار معاش در کشورهای کم‌درآمد هستند.

در اکثر جوامع نوع فعالیت‌های تفریحی و ورزشی که افراد در آن شرکت می‌کنند بستگی به سن، جنسیت، بافت محلی (به‌عنوان مثال شهری یا روستایی) و وضعیت اجتماعی و اقتصادی دارد. برای مثال، کودکان در جوامع فقیر احتمالاً بیشتر با استفاده از وسایل طبیعی، مانند چوب یا سنگ یا با ضایعات دورریخته شده مثل تیر و طناب، بازی می‌کنند. اوقات فراغت نیز به احتمال زیاد در طی فعالیت‌های فرهنگی از قبیل جشن سنتی، داستان سرایی، مراسم مذهبی و دیدن گروه‌های نمایش انجام می‌شود.

در بسیاری از جوامع فقیر و روستایی اغلب هیچ مکان تعیین شده‌ای، مانند مراکز عمومی و استادیوم ورزشی، برای صرف اوقات فراغت افراد وجود ندارد. معمولاً مردم در مساجد، قهوه‌خانه‌ها، خانه‌ها و فضاهای باز دور هم جمع می‌شوند.

جوامع در کشورهای کم‌درآمد، اغلب تحت فشار اولویت‌ها و بودجه‌های محدود هستند. در نتیجه توسعه فعالیت‌ها و برنامه‌های تفریحی و ورزشی رسمی معمولاً وابسته به کمک خیرین مالی است. مهم است که کمک‌های مالی خارجی به دقت مدیریت شوند و برنامه/ فعالیت‌های ارائه شده متناسب با بافت و چارچوب‌های محلی باشند.

مزایای مشارکت

مشارکت در فعالیت‌های تفریحی و ورزشی می‌تواند مزایای بسیاری برای فرد و جامعه داشته باشد. این مزایا عبارتند از:

- **ارتقاء سطح سلامت و پیشگیری از بیماری‌ها** - تفریح و سرگرمی و فعالیت‌های ورزشی راهی لذت بخش و موثر برای بهبود سلامت و بهزیستی افراد است، آن‌ها می‌توانند استرس را از بین ببرند، تناسب اندام را افزایش دهند، سلامت جسمی و روانی را بهبود بخشند و از گسترش بیماری‌های مزمن مانند بیماری‌های قلبی جلوگیری کنند؛
- **توسعه مهارت** - مهارت‌های فیزیکی و اجتماعی از مهارت‌هایی هستند که می‌تواند از طریق مشارکت در فعالیت‌های ورزشی و تفریحی توسعه پیدا کنند؛
- **بالا بردن سطح آگاهی، کاهش انگ و فراگیرسازی اجتماعی** - فعالیت‌های تفریحی و ورزشی ابزاری قوی و کم هزینه برای تقویت فراگیرسازی افراد معلول است، آن‌ها افراد را در سنین و با توانایی‌های مختلف برای لذت بردن دورهم جمع می‌کنند، و برای افراد معلول فرصتی را برای نشان دادن نقاط قوت و توانایی‌های آنان فراهم می‌کنند، و یک تصویر مثبت از معلولیت را ترویج می‌دهند؛
- **توسعه صلح جهانی** - ورزش زبان جهانی است که می‌تواند به‌عنوان یک ابزار قدرتمند برای پیشبرد صلح، مدارا و تفاهم افراد با هم‌واری مرزها، فرهنگ‌ها و مذاهب باشد (10)؛
- **توانمندسازی** - تفریح و سرگرمی و فعالیت‌های ورزشی می‌تواند افراد معلول را به دلیل تأثیر مثبت آن بر عزت نفس و اعتماد به نفس قدرتمند نمایند.

کهنه سربازان جنگ به عنوان الگو

در اریتره، جانبازان جنگی آموزش هایی را برای کار به عنوان مدیر تیم فوتبال و مربی گری دیدند تا بتوانند نقش کلیدی در اجرای بازی فوتبال کودکان ایفا کنند، بیش از 2000 کودک در آسمارا پایتخت آن کشور در این برنامه درگیر شدند. این برنامه منجر به تغییر دیدگاه جانبازان جنگی نسبت به خودشان شد، و تأثیر مثبتی در دیدگاه کودکان نسبت به افراد معلول داشت، درعین حال الگو و مدل مثبتی را برای سایر افراد و معلولین ارائه می داد. این کار موفقیت هایی به همراه داشت، باشگاه های ورزشی در حال حاضر آموزش فوتبال برای کودکان ناشنوا را به عنوان اولین گام برای فراگیرسازی کودکان معلول در فعالیت های ورزشی ارائه می نمایند.

تفریح و سرگرمی و ورزش مکمل فرصت های دیگر

اگر چه به بسیاری از مزایای تفریح و فعالیت های ورزشی اشاره شد، اما مهم است که به یاد داشته باشیم آن ها نباید دسترسی به فرصت های دیگر مانند آموزش و امرار معاش را محدود نمایند.

آموزش دوچرخه سواری

برنامه دوچرخه سواران قطع عضو افغانستان برای توانبخشی و تفریح در جمهوری اسلامی افغانستان یک برنامه آموزش دوچرخه سواری برای افراد مبتلا به قطع عضو است، و به منظور بهبود تحرک عملکردی، استقلال آنان و فعال کردن و قادر سازی آنان برای رفت و آمد به محل کار و صرفه جویی در هزینه های حمل و نقل انجام می شود.

توانایی دسترسی به تفریح، اوقات فراغت و ورزش

برای برخی از افراد معلول جهت شرکت در فعالیت های ورزشی و تفریحی ممکن است نیاز به مناسب سازی محیط باشد. با کمی خلاقیت و انعطاف، می توان فعالیت ها و تجهیزات را با کمترین هزینه و یا بدون هزینه برای اطمینان از ورود و مشارکت افراد معلول مناسب سازی نمود.

تطبیق فعالیت‌های ورزشی

تطبیق قواعد و یا سیستم امتیاز دهی بازی‌ها می‌تواند به افراد با سنین و توانایی‌های متفاوت اجازه دهد تا با یکدیگر بدون مشکل بازی کنند. با استفاده از مواد محلی و ایجاد تطابق‌هایی در وسایل با هزینه کم، به عنوان مثال استفاده از کدوی خشک شده و دانه‌های غلات برای ساختن یک توپ صدادار، و یارکشی بازیکن‌ها برای بازی با یکدیگر، می‌توان مشارکت همه اعضای جامعه را افزایش داد.

فعالیت‌های پیشنهادی

شناسایی فرصت‌های تفریحی، اوقات فراغت و ورزشی در جامعه محلی

اولین گام شناسایی امکانات موجود در زمینه تفریح و سرگرمی، اوقات فراغت و ورزش در داخل و اطراف جامعه محلی است. برنامه CBR باید همکاری نزدیکی با گروه‌های موجود در جامعه، به‌عنوان مثال گروه‌های جوانان و زنان، باشگاه‌های کودکان و افراد معلول، برای شناسایی امکانات داشته باشد.

تسهیل مشارکت افراد معلول

فعالیت‌ها زمانی موفق هستند که: توسط افراد و جوامع درخواست شوند، متناسب با فرهنگ بومی باشند، برای مشارکت کنندگان لذت بخش بوده و قابل تحقق باشند و گسترش و حفظ آن‌ها بیش از حد پرهزینه نباشد. به منظور تسهیل مشارکت افراد معلول در فعالیت‌های تفریحی و ورزشی، پیشنهاد می‌گردد در برنامه CBR اقدامات زیر انجام شود:

- آرایه اطلاعات به افراد معلول در مورد فرصت‌های موجود در جامعه محلی برای تفریح و ورزش؛

- پیوستن افراد معلول به باشگاه‌ها یا انجمن‌های تفریحی و ورزشی عادی؛

- حصول اطمینان از این که کودکان معلول مانند سایر کودکان از

- فرصت‌های شرکت در فعالیت‌های تفریحی و ورزشی در مدرسه

- برخوردار هستند؛

- بررسی گزینه‌های مختلف برای آرایه مساعدت‌های شخصی به

- منظور مشارکت فعالانه یا غیرفعال افراد معلول؛

- تسهیل پوشش رسانه‌ای مثبت در خصوص تفریح و ورزش

- معلولان برای تشویق بیشتر افراد معلول به درگیر شدن در این

- فعالیت‌ها.

تفریح و سرگرمی راهی برای آگاه سازی در مورد فراگیرسازی

رویداد های عمده مانند روز جهانی معلولان، می توانند فرصتهایی را برای بالا بردن آگاهی، از سطح ملی تا سطح محلی، در مورد نیاز به فعالیت های تفریحی و سرگرمی و ورزشی فراگیر فراهم آورند. این حوادث اغلب توجه مثبت رسانه ها را جلب می کنند، و می تواند منجر به بالا بردن آگاهی مخاطبان در حد گسترده شود.

کادر 23 پاکستان

جام جهانی کریکت نابینایان

پس از پوشش رسانه ای موفق جام جهانی کریکت نابینایان پاکستان در سطح ملی و محلی، برخی از برنامه های CBR شاهد افزایش تعداد درخواست های والدین در مورد فراهم کردن فرصت های آموزشی و اوقات فراغت برای کودکان دارای مشکل بینایی شدند.

تشویق برای تبدیل شدن برنامه های عادی به برنامه های فراگیر

اغلب برنامه های تفریحی و ورزشی عادی افراد معلول را در بر نمی گیرند. برنامه CBR می تواند با این برنامه ها همکاری نماید تا آن ها را برای همه قابل دسترس نماید. برنامه CBR می تواند اقدامات زیر را در این رابطه انجام دهد:

- مشورت با سازمان های ملی و بین المللی برای اطمینان از این که برنامه ها متناسب با فرهنگ و جغرافیای محلی هستند، و برای همه افراد معلول در سنین، با توانایی ها و جنسیت های متفاوت در محیط های شهری و روستایی قابل دسترس می باشند؛
- آرایه ایده ها و پیشنهادات در مورد نحوه انطباق امن فعالیت ها، تجهیزات و مکان، و تاکید بر تطابق فعالیت ها با کمترین هزینه؛
- آرایه آموزش به کارکنان برنامه های عادی برای توسعه مهارت و اعتماد آنان جهت فراگیرسازی افراد معلول؛
- دادخواهی از سازمان های افراد معلول برای حصول اطمینان از دسترسی و دستیابی افراد معلول به فرصت های تفریحی و ورزشی؛

برخی انتشارات مانند کتاب *راهنمای جامع سرگرمی (11)* و *ورزش، تفریح و بازی (12)* اطلاعات و مثال های بیشتری را در مورد چگونگی فراگیرسازی افراد معلول در کشورهای کم درآمد آرایه می نمایند.

زنگ ورزش مدارس

برنامه CBR می تواند زنگ ورزش مدارس را برای فراهم کردن فرصت‌های فراگیرسازی مورد تشویق و حمایت قرار دهد. در زنگ های ورزش می توان سطح آگاهی و درک مدارس کودکان را برای فراهم کردن فرصت هایی جهت ورزش کودکان معلول و سالم با یکدیگر افزایش داد. این فعالیت ها تجربه مثبتی را برای همه افراد درگیر از جمله کودکان، والدین، معلمان، داوطلبان و صاحب منصبان ورزشی فراهم می کند. آن ها می توانند به طور مثبتی نگرش ها و باورهای مربوط به معلولیت را به چالش بکشند و آگاهی درباره توانایی های ورزشی کودکان معلول را افزایش دهند.

گسترش و حمایت از برنامه‌های ویژه معلولان

برنامه‌های خاص معلولان فرصت‌هایی را برای افراد معلول جهت ارتباط با سایر افراد معلول فراهم می آورد، و آن‌ها را قادر می‌سازد تا با کسانی که سطح مهارت یکسانی دارند، رقابت کنند. برنامه CBR می‌تواند در این زمینه اقدامات زیر را انجام دهد:

- حصول اطمینان از این که افراد معلول نقش رهبری و قدرت تصمیم‌گیری در طول روند اجرای برنامه را دارند تا برنامه‌های تفریحی و ورزشی مناسب با نیازهای آنان باشد؛
- فراهم کردن فرصت‌های آموزشی و منابع لازم برای حمایت از افراد معلولی که می‌خواهند گروه‌ها و باشگاه‌های تفریحی و سرگرمی راه اندازی کنند؛
- پیوستن گروه‌ها و باشگاه‌های محلی سرگرمی و ورزشی معلولان به سازمان‌های ملی و بین‌المللی، به‌عنوان مثال فدراسیون بین‌المللی ورزش معلولان ذهنی، کمیته بین‌المللی پارالمپیک، کمیته بین‌المللی ورزش ناشنوایان.

بنگلادش

ارتباط از طریق شطرنج

یکی از بزرگترین شبکه‌های افراد دارای مشکل بینایی در بنگلادش باشگاه شطرنج بریل است، که شبکه ای متشکل از باشگاه‌های سراسر مناطق شهری و روستایی می باشد. این شبکه فرصت هایی را نه تنها برای رقابت و توسعه مهارت‌ها، بلکه برای معاشرت و ارتباط مردم با علاقه‌ها و سلیقه‌های مشابه فراهم می آورد.

دسترسی به عدالت مفهوم گسترده ای است که اشاره به توانایی افراد برای دسترسی به تشکیلات، آیین دادرسی، اطلاعات، و مکان‌های مورد استفاده در مدیریت قضایی و دادگستری دارد (13). همه انسان به دنیا می‌آیند، از لحاظ حیثیت و حقوق آزاد و برابر هستند (14) در نتیجه وقتی که حیثیت و حقوق افراد نقض می‌شود همه باید دسترسی مساوی به عدالت داشته باشند (15).

معمولا وقتی مردم به نوعی مورد ظلم و ستم و یا بدرفتاری قرار می‌گیرند و قربانی جرم و جنایت می‌شوند به نظام قضایی در کشور خود مراجعه می‌کنند. در حالی که دسترسی به عدالت از حقوق انسانی است از طرفی اهمیت حیاتی در بهره‌مندی انسان‌ها از سایر حقوق انسانی دارد، به‌عنوان مثال اگر حق یک فرد معلول برای کار کردن نادیده گرفته شود ممکن است بخواهد برای یافتن چاره و راه حل به دستگاه قضایی مراجعه کند (13).

بسیاری از مردم از گروه‌های محروم، از جمله افراد معلول، با موانعی در زمینه دسترسی به عدالت مواجه هستند (15). بدون دسترسی به عدالت صدای آن‌ها شنیده نمی‌شد و آن‌ها قادر به احقاق حق خود، به چالش کشیدن تبعیض یا پاسخگویی تصمیم‌گیرنده گان نخواهند بود (16)، در نتیجه آن‌ها می‌توانند بیشتر در معرض خطر و به حاشیه رانده شدن قرار گیرند (15).

این جزء اطلاعاتی را در مورد برخی از مفاهیم مربوط به دسترسی به عدالت برای افراد معلول فراهم می‌کند و پیشنهادهاتی را در مورد نحوه ی کمک برنامه CBR برای غلبه بر موانعی که افراد معلول ممکن برای دسترسی به عدالت با آن مواجه شوند، ارائه می‌نماید. مشارکت افراد معلول در دادگستری، مثلا به‌عنوان شاهد، هیئت منصفه، وکیل و غیره نیز مهم است اما در این جا مطرح نشده است.

کادر 26

کنوانسیون حقوق افراد معلول، ماده 13:

دسترسی به عدالت (2)

- 1- دولت‌های عضو می‌بایست اطمینان حاصل نمایند که دسترسی مؤثر معلولین به عدالت، مساوی با سایرین از جمله از طریق تامین انطباق مناسب با سن، برای تسهیل نقش مؤثر آن‌ها به عنوان شرکت‌کننده‌های مستقیم و غیرمستقیم مثل شهود در تمام مراحل قانونی مانند بازرسی‌ها و سایر مراحل مقدماتی به عمل آمده است.
- 2- برای کمک به اطمینان از این که افراد معلول به عدالت دسترسی مؤثر دارند، دولت‌های عضو می‌بایست آموزش‌های لازم را برای مجریان عدالت مثل پلیس و کارکنان زندان‌ها ارتقا دهند.

امتحان سخت برای اثبات بی گناهی نتسانست به دلیل نگرش منفی جامعه

نتسانست دختری 14 ساله است که در کودکی نابینا شد، اما دقیقا به یاد ندارد که چگونه و چه وقت این اتفاق افتاد. بزرگ شدن به عنوان یک دختر نابینا در روستا باعث احساس بی ارزش بودن در او شده بود و اغلب او را با عنوان کور صدا می زدند. وقتی فردی به خانه آن ها می آمد اغلب خانواده او را از نظرها مخفی می کردند تا باعث شرم آن ها نشود. هنگامی که جشنی در روستا برگزار می شد او هرگز اجازه شرکت در آن جا را نداشت.

یک روز خاله اش برای دیدار به خانه آن ها آمد و با خانواده اش در مورد مدرسه ای برای کودکان نابینا در روستای مجاور صحبت کرد. با اجازه والدینش، نتسانست به این مدرسه رفت. او رفتن به مدرسه را دوست داشت و خیلی زود یاد گرفت چگونه بخواند و بنویسد، آشپزی کند و در اطراف روستا خودش رفت و آمد نماید. او حتی خانه ای را با چند تا از دوستان جدیدش اجاره کرد.

یک شب مردی از روستای مجاور به او پیشنهاد ازدواج در مقابل پول برای هزینه های تحصیلش را داد. نتسانست پیشنهاد او را رد کرد و گفت که آماده ازدواج نیست و می خواهد ادامه تحصیل بدهد. چند روز بعد هنگامی که دوستان در خانه نبودند، مرد برگشت و به او گفت در صورت بودن با او زندگی راحتی برایش فراهم می کند و این یک راز بین آن ها خواهد بود. باز هم نتسانست نپذیرفت. این بار او نتسانست را مورد تجاوز قرار داد. نتسانست ترسید و فریاد زد اما هیچ کس به کمک او نیامد.

روز بعد در مدرسه معلم ها ماجرای او را شنیدند و او را نزد پلیس بردند. پلیس به جای کمک به او، شروع به سرزنش او برای آن چه به سرش آمده بود کرد. ضمنا در گذشته نیز چندین دختر نابینا در روستا مورد تجاوز قرار گرفته بودند، و با توجه به نگرش منفی جامعه و اعتقادات در مورد معلولیت اغلب اعتقاد بر این بود که این اتفاق تقصیر خود آن ها است. اخبار به سرعت در سراسر روستا گسترش یافت و مادر متجاوز برای دیدن نتسانست آمد، او فریاد زد و نتسانست را متهم کرد که "فکر کردی چه کاری می توانی بکنی؟ تو اول پسر من را از راه بدر کردی تا این خطا را مرتکب شود و حالا سعی داری او را رسوا کنی..."

هنگامی که خبر به پدر و مادر نتسانست رسید، آن ها نمی دانستند چه باید بکنند. از یک طرف آن ها برای چیزی که اتفاق افتاده بود ترسیده بودند و نگران سلامت دخترشان بودند. از طرف دیگر برای ننگی که این وضعیت ممکن بود برای خانواده آنان به همراه داشته باشد، خجالت زده بودند. با این حال آن ها خواستار اجرای عدالت شدند.

هدف

افراد معلول باید مانند سایر افراد به طور یکسان به عدالت دسترسی داشته باشند و از منزلت و حقوق بشر برخوردار شوند.

نقش CBR

نقش CBR ارتقاء آگاهی افراد معلول نسبت به حقوق خود و پشتیبانی از افراد معلول و اعضای خانواده آنها برای دسترسی به عدالت درجایی است که آنها با تبعیض و محرومیت مواجه می‌شوند.

پیامدهای مطلوب

- برنامه CBR قادر به پشتیبانی از افراد معلول برای دسترسی به عدالت در موقع نیاز می‌باشد.
- افراد معلول نسبت به حقوق خود و گزینه‌ها و روش‌های دسترسی به عدالت آگاه می‌شوند.
- ذی‌نفعان مرتبط در بخش عدالت نسبت به نیازهای افراد معلول حساس می‌شوند و از اقدامات تبعیض‌آمیز اجتناب می‌کنند.
- افراد معلول هنگامی که حقوق آنان نقض می‌شود به مکانیزم‌های غیررسمی عدالت دسترسی دارند.
- افراد معلول هنگامی که حقوق آنان نقض می‌شود به مکانیزم‌های رسمی عدالت دسترسی دارند.

مفاهیم کلیدی

دارندگان حقوق^۱ و حاملان وظیفه^۲

درک رابطه بین دارندگان حقوق و حاملان وظیفه وقتی می‌خواهیم به حقوق افراد معلول و توانایی آنها برای دسترسی به عدالت توجه کنیم بسیار مهم است.

دارندگان حقوق – منظور افراد معلولی است که دارای حقوقی می‌باشند، به عبارتی آنها هم دارای حق و هم مسئولیت هستند. به عنوان دارندگان حقوق آنها استحقاق به عنوان مثال، سلامت، آموزش و پرورش، فرصت امرار معاش، زمین، مسکن، و مشارکت سیاسی را دارند. این موارد و سایر حقوق به طور کامل در کنوانسیون حقوق افراد معلول مشخص شده است (2).

حاملان وظیفه – هنگامی که یک فرد حقی دارد، شخص دیگری هم موظف به احترام، حمایت و تحقق این حق است. حاملان وظیفه شامل هم بخش دولتی (حکومت) و هم غیردولتی (به عنوان مثال سازمان‌های غیردولتی، رهبران مذهبی، پدر و مادر) هستند که در سطوح ملی و محلی عمل می‌کنند. وظایف دولت‌ها در کنوانسیون حقوق افراد معلول شرح داده شده است (2).

¹Rights holders

² Duty Bearers

موانع عدالت

دسترسی به عدالت اغلب محدود به ثروتمندان، دارندگان ارتباطات سیاسی، و مردم ساکن در مناطق شهری است. افراد معلول، به خصوص کسانی که در کشور های کم درآمد یا با درآمد متوسط زندگی می کنند با موانع زیادی برای دسترسی به عدالت مواجه هستند. این موانع عبارتند از:

- عدم وجود قوانین مناسب و سیاست های لازم برای حمایت از افراد معلول - در بسیاری از کشورها هیچ قانون خاصی برای حمایت از حقوق افراد معلول وجود ندارد (15)؛
- موانع فیزیکی - افراد معلول ممکن است قادر به دسترسی به پاسگاه های پلیس، دادگاه ها، و دیگر ساختمان های عمومی نباشند (13)؛
- موانع ارتباطی - اگر امکانات مناسبی در محل وجود نداشته باشد، افراد معلول ممکن است قادر به برقراری ارتباط موثر با افراد در بخش قضایی نباشند، به عنوان مثال عدم وجود رابط ناشنویان برای افراد ناشنوا؛
- عدم دسترسی به اطلاعات - بدون اطلاعات قابل دسترسی افراد معلول ممکن است ندانند که چگونه سیستم قضایی کار می کند و حقوق و مسئولیت های آنان چیست (13)؛
- موانع اقتصادی - هزینه وکیل، هزینه دادگاه، و غیره ممکن است برای افراد معلول بیش از حد بالا باشد؛
- عدم آگاهی از نیازها - پلیس و سایر کارکنان بخش قضایی نیز ممکن است متوجه نیازهای خاص افراد معلول در دسترسی به عدالت و اطلاعات و همچنین نحوه فراهم کردن تسهیلات لازم برای آنان نشوند (13).

صلاحیت های قانونی

در ماده 12 از کنوانسیون حقوق افراد معلول آمده است: دولت های عضو می بایست حق برخورداری معلولین از صلاحیت های قانونی مساوی با سایر افراد در تمام جنبه های زندگی را به رسمیت بشناسند. بسیاری از افراد معلول اجازه استفاده از صلاحیت های قانونی خود را ندارند، به عنوان مثال از شرکت آن ها در مراحل قانونی و شهادت در دادگاه جلوگیری به عمل می آید. دلیل آن این است که بسیاری از مردم فکر می کنند که افراد معلول صلاحیت این عمل را ندارند. هم چنین کنوانسیون حق برخی افراد معلول برای دسترسی به حمایتی که ممکن است در حین احقاق صلاحیت های قانونی مورد نیاز باشد را به رسمیت می شناسد. چنین تصمیم گیری حمایت شده ای ممکن است به اشکال مختلفی انجام شود، به عنوان مثال کسانی که به فرد کمک می کنند تا قصد و نیت خود را برای دیگران مطرح کند، تا او بتواند گزینه های مختلف موجود را درک نماید؛ هم چنین ممکن است آن ها به سایرین کمک کنند تا افراد دارای معلولیت های قابل توجه را به عنوان فردی با سابقه، علائق و اهداف مشخص در زندگی بشناسند، که قادر به استفاده از صلاحیت های قانونی خود می باشد (17).

بهبود دسترسی به عدالت

حمایت قانونی

حقوق افراد معلول باید در قانون اساسی و سایر قوانین و سیاست های کشور به رسمیت شناخته شود. در صورتی که حقوق آنان از نظر قانونی به رسمیت شناخته شود، سپس دیوان محاکمات، ساختارهای اجرایی، دادگاه ها، و در برخی موارد نهادهای حقوق بشری، می توانند راه حل هایی را هنگام نقض حقوق افراد معلول ارائه نمایند. چاره کار بستگی به

اشتباه هایی دارد که باید تصحیح شوند، به عنوان مثال نیاز به پذیرش یک محصل در مدرسه، مناسب سازی یک ساختمان دولتی، پیدا کردن یک کارفرما به دلیل تبعیض در شیوه های استخدام، اجبار کردن مقام های بهداشتی برای صدور کارت بیمه سلامت، و مجازات برای خشونت یا سوء استفاده.

مکانیسم های غیررسمی - بی عدالتی و اقدامات غیرمنصفانه می توانند به طور مناسبی در سطح جامعه محلی حل و فصل شوند. مکانیسم های غیررسمی برای حمایت های قانونی ممکن است به طرق مختلفی در دسترس باشند، به عنوان مثال، تشکل های مذهبی، رهبران طایفه ها، رهبران روستا، اتحادیه ها و تعاونی ها، متخصصان آموزشی و بهداشتی، مددکاران اجتماعی و بزرگان خانواده ها.

هندوستان

کادر 28

یافتن راهی برای عدالت از طریق غیررسمی

در شهر اوريسا، در کشور هندوستان، برنامه های مبتنی بر جامعه برای جدام با بزرگان و رهبران مذهبی محلی همکاری نمودند تا برای مردی که از خانه و روستایش به دلیل جدام ترد شده بود راه حلی پیدا کنند. موافقت شد تا پس از برگزاری یک مراسم مذهبی تحت عنوان تغییر نام و تولد دوباره، او بتواند با نام جدیدش به خانواده برگردد و بار دیگر در جامعه زندگی کند.

مکانیسم های رسمی - هنگامی که یک فرد نمی تواند به حقوق خود از راه های غیررسمی دست یابد، لازم است از شیوه های رسمی تر، مانند اقدامات قانونی از طریق دادگاه ها، برای حمایت قانونی استفاده شود. معمولاً این آخرین راه حل است، زیرا پرهزینه و کند خواهد بود و نیاز به مشاوره حقوقی دارد. برای افراد معلولی که در کشورهای کم درآمد زندگی می کنند معمولاً فقط می توانند از کمک های مراکز قانونی رایگان یا از سازمان های معلولان یا حقوق بشری استفاده نمایند. مهم است که هرگونه تصمیم به انجام اقدامات قانونی توسط افراد یا گروه هایی از افرادی که درگیر هستند، گرفته شود.

دستیابی به عدالت با کمک‌های حقوقی رایگان

وقتی بانک بزرگی مستقر در مانیل برای شمارش پول دستگاه پول شمار خریداری نمود، قرارداد کاری تعدادی از کارکنان ناشنوا که به عنوان پول شمار کار می کردند فسخ شد. کارکنان با حمایت فدراسیون ملی سازمان های افراد معلول، وارد گفتگو با گروهی از وکلای شدند که موافقت نمودند به صورت رایگان کمک های حقوقی را ارائه نمایند. پس از چند سال، دادگاه عالی فیلیپین حکم صادر نمود که بر اساس قانون ملی ضد تبعیض برای معلولین، لغو قرارداد غیرقانونی و تبعیض آمیز بوده است. بانک مجبور به بازپرداخت دستمزد به کارکنان برای تمام سال هایی شد که از کار اخراج شده بودند، و هم چنین دستور داده شد تا آن ها دوباره به پست های خود بازگردانده شوند. علاوه بر بازگشت به کار قدیمی خود، کارمندان با استفاده از پول غرامت خود یک کسب و کار کوچک راه اندازی نمودند.

آگاهی حقوقی

آگاهی از حقوق خود اساس مبارزه با بی عدالتی است. وقتی افراد معلول از حقوق و استحقاقات قانونی خود اطلاعی ندارند نمی توانند به دنبال راه حلی برای رفع بی عدالتی باشند (18). وقتی افراد معلول و اعضای خانواده ی آن ها از حقوق خود آگاه باشند، چنانچه مورد سوءاستفاده از حقوق خود قرار گیرند، بهتر قادر به دفاع از این حقوق و صحبت کردن در مورد آن خواهند بود.

کمک‌های حقوقی

هزینه‌های مربوط به مراحل حقوقی رسمی زیاد است و اغلب افرادی را که به دنبال عدالت هستند، سست و دلسرد می کند. حمایت از کمک‌های حقوقی می تواند به افرادی از گروه‌های محروم، از جمله افراد معلول، کمک کند تا به دنبال عدالت بروند (18). طرح های ارایه کمک‌های حقوقی می تواند کمک‌های مالی و پشتیبانی های لازم، از قبیل، مشاوره قانونی در مورد مشکلات فرد، کمک به افراد برای درک حقوق خود و قانون، و وکالت در دادگاه را فراهم آورد. دولت‌ها معمولاً مسئول ارایه راهنمایی های حقوقی هستند، با این حال، در مواردی که دولت‌ها ظرفیت های محدود برای ایفای مسئولیت‌های خود دارند، سازمان‌های غیردولتی منبع کمکی بسیار مهمی خواهند بود (18).

مراکز حقوقی جامعه محلی¹

یکی از راه‌های ارایه خدمات حقوقی برای افراد کم درآمد که نیاز به دریافت کمک‌های حقوقی دارند، استفاده از مراکز حقوقی جامعه محلی (CLC) و یا مراکز دانشکده های حقوق است. CLC ها معمولاً سازمان‌های غیرانتفاعی و کوچکی هستند که انواع خدمات حقوقی را ارایه می نمایند. آن‌ها منابع مهمی به شمار می آیند، کار آن‌ها شامل مشاوره و کمک، ارجاع، وکالت در دادگاه در صورت لزوم، و ارایه اطلاعات در مورد مسائل قانونی است. آن‌ها هم‌چنین نقش مهمی در بالا بردن سطح آگاهی و آموزش جامعه در مورد مسائل حقوقی، لابی گری و اجرای سیاست ها (به‌عنوان مثال دادخواهی برای ایجاد سیستم‌های عادلانه حقوقی)، و کار در جهت اصلاح مدیریت و مراحل قانونی دارند.

¹ -Community Legal Centers (CLC)

کمک برای بازگشت به مدرسه

یکی از قابلیت های کلیدی مراکز حقوقی جامعه محلی استفاده از داوطلبان در ارائه خدمات است. بنابراین استفاده از "جامعه محلی" اشاره به تعهد بدون دستمزد کارشناسان حقوقی کارآموده، دانشجویان، کاردندان حقوقی و سایرین دارد. این مراکز می توانند با مراکز تخصصی حقوقی و خصوصی ارتباط برقرار نمایند، یعنی با وکلای خصوصی به نفع موکل مذاکره نمایند و ارتباط و همکاری با دانشکده ها و دانشگاه های حقوق داشته باشند.

دختر جوانی در کویتو، کشور اکوادور، به دلیل این که پدر و مادرش او را مجبور به گدایی می کردند، اجازه نداشت برای تحصیل به مدرسه برود. مادر بزرگ کودک بسیار نگران بود. پس از ناامیدی در حل و فصل این مسئله در درون خانواده، مادر بزرگ از برنامه CBR خواست تا به او برای گرفتن حضانت نوه اش کمک کنند. از طریق برنامه CBR با مراجع قانونی ارتباط برقرار شد و به مادر بزرگ مشاوره و کمک های قانونی داده شد. در حال حاضر مادر بزرگ حضانت نوه اش را به عهده دارد، و خوشحال است که نوه اش به مدرسه برگشته است.

فعالیت های پیشنهادی

برنامه CBR اغلب می تواند فعالیت های مختلفی را با همکاری سازمان های افراد معلول و دیگر ذی نفعان جامعه مدنی، جهت حمایت از افراد معلول برای دسترسی به عدالت انجام دهد.

ایجاد درک مناسب از بافت جامعه محلی

برای حمایت مؤثر از افراد معلول برای دسترسی به عدالت، برنامه CBR باید بافت جامعه محلی که در آن کار می کنند را بشناسد. پیشنهاد می گردد اقدامات زیر در برنامه CBR انجام شود:

- گسترش آگاهی در مورد قانون (اعم از قوانین عمومی و قوانین خاص معلولان) - سازمان های افراد معلول و بخش های ارابه کننده کمک های حقوقی می توانند به عنوان منابعی برای کمک به کارکنان CBR در مورد شناخت این قوانین باشند؛
- ایجاد شناخت در مورد چگونگی اجرای قوانین - دفاتر اجرایی محلی، به عنوان مثال دفاتر پلیس می توانند به عنوان منابعی برای کمک به کارکنان CBR برای شناخت چگونگی گزارش جرم و جنایت و شناسایی مکانیسم های محافظت در محل برای قربانیان و شاهدان باشند؛
- شناسایی منابع موجود محلی (غیررسمی و رسمی) که برای کمک به افراد معلول جهت دسترسی به عدالت وجود دارند، به عنوان مثال رهبران محلی (رهبران دولتی، طایفه ای، روستایی و مذهبی)، معلمان، سازمان های افراد معلول، متخصصان پزشکی، اتحادیه ها و تعاونی ها، واحدهای اجرای قانون و کارکنان دادگاه ها، خدمات کمک های حقوقی و مراکز قانونی جامعه محلی.

توسعه شبکه ها و اتحاد با ذی نفعان مرتبط

برنامه CBR باید در کنار سازمان‌های افراد معلول و گروه‌های خودیار برای توسعه روابط خوب با اعضای تأثیرگذار جامعه و گروه‌ها به منظور آمادگی برای رفع هرگونه بی عدالتی و یا اقدام غیر قانونی علیه افراد معلول فعالیت نماید.

بالا بردن آگاهی در مورد حقوق خود

استراتژی‌های ارتقاء آگاهی‌های قانونی می‌تواند به وسیله برنامه CBR انجام شود، این راهبردها می‌توانند شامل موارد زیر باشند:

- کار با سازمان‌های افراد معلول برای حصول اطمینان از آگاهی افراد معلول و خانواده‌های آن‌ها نسبت به حقوق خود؛
- انتشار اطلاعات در شکل‌های قابل دسترس در مورد حقوق معلولان و نحوه دستیابی به این حقوق؛
- مشارکت در فعالیتهای آگاه‌سازی همراه با سازمان‌های معلولان، سازمان‌های حقوق بشری و گروه‌های خودیار؛
- حمایت از سازمان‌های افراد معلول و سازمان‌های حقوق بشر برای آموزش معلولان با همکاری بخش‌های کلیدی و تصمیم‌گیرندگان در جامعه محلی و سطح منطقه، به‌عنوان مثال ماموران اجرای قانون و دادگاه‌ها، متخصصان حقوقی و بهداشتی، معلمان، رهبران مذهبی و تجاری.

ترویج حقوق قانونی و توانمندسازی

یک طرح آزمایشی سه ساله به منظور ارتقای حقوق قانونی و توانمندسازی افراد معلول در یکا از بخش های شهر آدیس آبابا، در کشور اتیوپی، توسط سازمان بین المللی معلولیت با مشارکت انجمن ملی معلولین ذهنی اتیوپی و کانون وکلای اتیوپی انجام شد. این طرح برای ترویج حقوق قانونی افراد معلول به منظور کاهش آسیب پذیری آنان در زمینه خشونت های جنسی و اچ آی وی/ایدز بود.

یک بررسی پایه در مورد خشونت جنسی علیه افراد معلول نشان داد که 46٪ از پاسخ دهندگان مورد خشونت های جنسی قرار گرفته اند و 83.5٪ تا به حال هیچ گونه دسترسی به آموزش در مورد آگاهی از مسائل جنسیتی نداشته اند، 88.3٪ تا به حال هیچ دسترسی یا اطلاعاتی در مورد آموزش رابطه جنسی، آموزش بهداشت باروری، و هم چنین آموزش ابراز وجود نداشته اند. مصاحبه با افراد و بحث های گروهی کمک کرد تا یافته ها و شواهدی بیشتر در این بررسی پیدا شود و مداخلات مناسب برای پاسخ به منشاء و علل سوء استفاده شرح داده شود.

این پروژه در ادامه به حمایت از تجزیه و تحلیل و بررسی قوانین موجود در اتیوپی پرداخت؛ آموزش هایی را برای کارکنان بخش های حقوقی و مجریان قانون، اعضای جامعه مدنی و جامعه محلی برگزار نمود؛ نظام ارجاع کاربردی را ایجاد کرد؛ یک راهنمای ارجاع برای کاربران تهیه نمود، و امکان مشاوره های رایگان روانی اجتماعی و حقوقی و هم چنین وکالت در دادگاه را فراهم آورد.

دسترسى به شیوه‌های غیررسمی در هنگام نیاز

استفاده از مراحل قانونی رسمی ممکن است همیشه بهترین سازوکار نباشد. اغلب شیوه‌های غیررسمی برای اعضای جامعه می‌توانند بسیار موثرتر، سریع‌تر، کم هزینه‌تر و قابل دسترس‌تر باشند. برخی روش‌ها در برنامه CBR که می‌توانند دسترسى به روش‌های غیررسمی عدالت را فراهم آورد عبارتند از:

- همکاری با مدارس محلی برای تشویق به ثبت نام کودکان معلول؛
- نزدیک شدن به جامعه محلی و رهبران مذهبی برای کمک به حل و فصل اختلافات خانوادگی افراد معلول؛
- همکاری با شرکت های تعاونی کشاورزی برای اطمینان از این که کشاورزان معلول به منابع مشترک جامعه محلی دسترسی دارند؛
- کار با بانک ها تا مشتریان معلول بتوانند حساب خود را کنترل کنند و به اعتبارات دسترسی داشته باشند؛

- حمایت از پزشکان محلی برای داشتن رابط ناشنویان تا افراد ناشنوا امکان دسترسی و استفاده از امکانات بهداشتی و درمانی را داشته باشند؛
- همکاری با رهبران طایفه ای مذهبی و بزرگان خانواده‌ها برای حمایت از افراد معلول برای دریافت حق ارث خود.

دسترسی به عدالت از طریق شبکه‌های اجتماعی

مردی در غنا با تنها دختر نابینایش زندگی می‌کرد. وقتی بیمار شد دخترش برای سال‌ها تا زمان مرگش از او مراقبت کرد. وقتی بستگان از فوت مرد مطلع شدند آمدند و تمام اموال او را بردند و دخترش را تهدید به بیرون کردن از خانه کردند. دختر از شبکه حمایتی محلی درخواست مشاوره حقوقی نمود و در نتیجه توانست به حقوق بازنشستگی پدرش دست پیدا کند و اموال پدرش که حق او بود، از جمله ملک پدریش به او بازگردانده شد.

حمایت از اقدامات قانونی در هنگام نیاز

انجام اقدامات زیر در برنامه CBR بسیار مهم است:

- ایجاد روابط قوی و اتحاد با افراد مورد اعتماد جامعه قانونی؛
- مشاوره‌های حقوقی برای یافتن قوانین مناسب جهت رسیدگی به انواع مختلف تبعیض‌ها، به‌عنوان مثال موافقت نامه‌های محلی، قوانین ملی یا کنوانسیون‌ها یا معاهدات بین‌المللی؛
- احترام به تصمیم فرد معلول برای پیگیری و اقدامات قانونی؛
- بررسی خطرات مربوط به اقدامات قانونی، به‌عنوان مثال صرف زمان، هزینه‌ها، و ملاحظات امنیتی، به‌خصوص در مواقعی که قوانین موثر و سازوکارهای حمایتی وجود ندارند؛
- حصول اطمینان از این که افراد معلول و خانواده‌های آن‌ها در مراحل قانونی درگیر می‌شوند و از خطرات آن آگاهی دارند؛
- همکاری و آگاه شدن از سازمان‌هایی که مسائل قانونی را برای افراد فقیر جامعه رفع می‌کنند (مانند مراکز حمایت‌های حقوقی در جامعه محلی، انجمن وکلا و یا سازمان‌های بین‌المللی گسترش حقوق بشر).

مبارزه ای موفق برای دستیابی به عدالت

یکی از سازمان های افراد معلول در نیپال دولت نیپال را به دادگاه عالی کشاند. بر اساس کنوانسیون حقوق کودک، انتظار این که کودکان نابینای استفاده کننده از خط بریل مانند کودکان بینا در امتحانات مدارس دولتی شرکت کنند یک مسئله تبعیض آمیز است. آن ها موفق به کسب یک تعهد شدند که اجازه می داد کودکانی که از خط بریل استفاده می کنند 30 دقیقه وقت اضافی در همه امتحانات داشته باشند.

منابع

1. Dhunagna BM. *The lives of disabled women in Nepal: vulnerability without support*. Master's thesis, Asian Institute of Technology, Thailand, 2003.
2. *Convention on the Rights of Persons with Disabilities*. United Nations, 2006 (www.un.org/disabilities/convention/conventionfull.shtml, accessed 16 June 2010).
3. *World report on disability*. Geneva, World Health Organization, 2010 (in press).
4. Mabangwe JP. *Disability to become a parent and enjoy the benefit of parenthood in the community*. Community based rehabilitation, Africa network (www.afri-can.org/MA%20DISABILITY%20AND%20PARENTHOOD.php, accessed 17 June 2010).
5. Limaye S. Sexuality and women with sensory disabilities. In: Hans A, Patri A, eds. *Women, disability and identity*. London, Sage Publications, 2003.
6. *The right to health (Fact Sheet No. 31)*. Geneva, Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, 2008 (www.ohchr.org/Documents/Publications/Factsheet31.pdf, accessed 16 June 2010).
7. *Giving voice to the voiceless. A communicating for advocacy learning publication*. Cambodia Health Education Media Services (CHEMS), Cambodia, Healthlink Worldwide, Health Action Information Network (HAIN), the Philippines, Social Assistance and Rehabilitation for the Physically Vulnerable (SARPV), Bangladesh, 2007 (www.healthlink.org.uk/PDFs/cfalearningpublication.pdf, accessed 17 June 2010).
8. *Singer-songwriter Stevie Wonder designated*. UN Messenger of Peace. UN News centre, 2009 (www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=33118&Cr=disable&Cr1=, accessed 17 June 2010).
9. *From the field: sport for development and peace in action*. Sport for Development and Peace International Working Group, 2007 (www.righttoplay.com/International/news-and-media/Documents/Policy%20Repors%20docs/From_the_Field_Full_Doc_We.pdf, accessed 16 June 2010).
10. Kidd, B. A new social movement: Sport for development and peace. *Sport in Society*, 2008, 11:370–380.
11. *Fun inclusive: sports and games as means of rehabilitation, interaction and integration for children and young people with disabilities*. Handicap International, Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit GmbH (gtz), Medico International, 2008 (www.sportanddev.org/learnmore/?uNewsID=12, accessed 16 June 2010).

12. *Sport, recreation and play*. UNICEF, 2004 (www.unicef.org/publications/index_23560.html, accessed 16 June 2010). 52
13. Lord JE, Guernsey KN, Balfe JM, Karr VL, Flowers N (Eds). *Human rights. Yes! Action and advocacy on the human rights of persons with disabilities*. University of Minnesota Human Rights Resource Center, 2007 (www1.umn.edu/humanrts/edumat/hreduseries/TB6/pdfs/Manuals/final_pdf_default_withcover.pdf).
14. Universal Declaration of Human Rights, 1948 (www.ohchr.org/en/udhr/pages/introduction.aspx, accessed 8 August 2010).
15. *Programming for justice: access for all: a practitioner's guide to a human rights-based approach to access to justice*. United Nations Development Programme, Bangkok, 2005 (http://hrbaportal.org/wp-content/files/1233230279_8_1_1_resfile.pdf, accessed 8 August 2010).
16. *Access to Justice and Rule of Law*. United Nations Development Programme (www.undp.org/governance/focus_justice_law.shtml, accessed 8 August 2010).
17. Chapter six: from provisions to practice: implementing the Convention: legal capacity and supported decision-making. In: *Handbook for parliamentarians on the Convention on the Rights of Persons with Disabilities*. UN Enable (www.un.org/disabilities/default.asp?id=212), accessed 1 July 2010).
18. *Access to justice: practice note*. United Nations Development Programme, 2004, (www.undp.org/governance/docs/Justice_PN_English.pdf, accessed 16 June 2010).

منابع برای مطالعه بیشتر

- Griffo G, Ortali F, eds. *Training manual on the human rights of persons with disabilities*. Bologna, AIFO, 2007 (www.aifo.it/english/resources/online/books/cbr/manual_human_rights-disability-eng07.pdf, accessed 16 June 2010).
- International Committee of Sports for the Deaf: www.deaflympics.com (accessed 16 June 2010).
- International Sports Federation for People with Intellectual Disability: www.inas-fid.org (accessed 16 June 2010).
- International Paralympic Committee: www.paralympic.org (accessed 16 June 2010).
- Harnessing the power of sport for development and peace: recommendations to governments*. Right to Play 2008 (www.righttoplay.com/International/news-and-media/Documents/Final%20Report%20revised%202010.pdf, accessed 16 June 2010).
- Special Olympics International: www.specialolympics.org (accessed 16 June 2010).
- Thomas M, Thomas MJ. *Addressing concerns of women with disabilities in CBR*. UNESCAP Workshop on Women and Disability. Bangkok: Thailand, 2003 (www.Worldeable.net/wadbangkok2003/paperthomas.htm, accessed 17 June 2010).
- UNESCAP. *Focus on ability, celebrate diversity: highlights of the Asian and Pacific Decade of Disabled Persons, 1993–2002*. Social Policy Paper No. 13, 2003 (www.unescap.org/esid/psis/publications/spps/13/Focus-T.pdf, accessed 16 June 2010).
- United Nations Sport for Development and Peace: www.un.org/themes/sport/ (accessed 16 June 2010).

ماتریس CBR

ISBN 978 92 4 154805 2

World Health Organization

Avenue Appia 20

1211 Geneva 27

Switzerland

Telephone: +41 22 791 21 11

Facsimile (fax): +41 22 791 31 11